

האנטי-יהודים. אולם לצד זה חשוב ג' בברונלנד, עוד טרם השלמת החטוויה בברונלנד.

ספריו תולדות ישראל בעת החדש שחלו בקורותיהם, במאה ה'יט והכ' החלו חוקרים שונים לעסוק בתחוכם מבע על דרך מיוחדת של מודרניזציה לא תשלום במשמעות של פירוק המס ון, מציעים אפשרות של עמדת חברוים שנכתבו עד כה בנושא. מציגים תופעה של התערות בתרבות אך בקש לחדש את מערכת ערכיו בס בקהילות ברונלנד, ובתוכן ד' למטויות דתיות, גם כאשר השילוב עונן (במסגרת הכללת של היהוד החברתיות. היה זה רק הכוורת מה

אוסטריה וברונלנד - אוזור הספר המזרחי, ואלוס לורין - חבל הספר המערביים של הרייך השני).

שמותיהם ההיסטוריים של אוסטריה וברונלנד בוטלו. לאוסטריה ניתן השם -

היטלר במערב - באזורי הגבול בין צרפת וגרמניה כשייכת אונטם - יוסטמאrk, בברונלנד החלקה בין מחוז

הדעבה התחתון ושטיריה כפי שינהג לאחר מכן באלוס ולורין. גם בברונלנד יירמן ויטהורן היהודיים

יכולו להיחשך בהקשר זה כשמות נרדפים. גירמן זה עשה אולי גם בהגנה מפני שאיפות אירידנטיות של

הונגריה, שהביאה כוונתיה לחלק את אוסטריה בין שני גורמים.

פרק זהណן חלקו של טוביאס פרטשי, מנהיג המפלגה הנאצ'י-סוציאליסטית בברונלנד, בתפיסה

השלton באיזונשטייט ובכינוע הגירוש הטוטאלי של היהודי בברונלנד לא מעט ביוזמה עצמאית, לפני שהגיעו

הזראות לביצוע דברים כגון אלה מלמעלה. מדיניות יהוגירה הכהפיה, כפי שבוצעה בברונלנד, היא פרק

רב-חישיבות בהתקפותו המדיניות נגד היהודים, שחורבן יהדות אירופה הייתה מטרתו הסופית.

ברונלנד חל המפנה המשמעותי, בהשוואה לקו המדיניות הימתו שננקט כלפי היהודי גרמניה בשנים

1933-1938 והסתטוטוס החוקי שנקבע בעברם ביהוקי וירנברג: כאן החל שלב של גירוש יהודים שיטתי

במסגרת מדיניות לטוווח ארוך שהთווה היטלר ליבעה היהודית. בפרשנות גירושים של יהודי בראונלנד ניתן

להצביע על תפקידו האישני של היטלר ועל תפקיד האידיאולוגיה שלו, להתחווותם ולביצועם של הצעדים

לידי ביתוי במערכת פעולותיו של היינגד', ניתן לראות גורם חשוב, אם כי לא בלבד, לחסונה הרוחני-דתי

של קהילת ז'יטשקרוי בעידן זה.

בעובודה זו תוארה דאגתה של קהילת ז'יטשקרוי לטיפוחם של המוסדות התורניים: (בית הספר

היהודי היחיד - כלל האוכלוסייה, והישיבה - לאליתה הרוחנית) גם בשנות המשבר לחינוך היהודי

ולמוסדות הלשיבה, שפקדו את הקהילות הקטנות במלוכה הצבאית. בעידן הרפובליקה החעיק מימון

מלך ממלכת המוסדות הקהילתיים, ובכללם למוסדות החינוך. אילו מוסדות הישיבה זכו לתמיכת

מוסדות התמיכת יהודים. בכך הושגה רציפות באחיזתה של מערכת החינוך היהודי והישיבתי, כמעט

מן תקופת הראשית ועד ליום האחרון.

פרק חמישי והאחרון בעובודה מוקדש לתיאור קיצה של הקהילה בשנת 1938, לאחר השתלטותו של גורניה הנאצית על אוסטריה וסיפוחה לריך השלישי (במרץ 1938). ככל יהודי בראונלנד הופעה מיד

מדיניות ברורה ושיטתיות של הגירה כפויה ואנוש. זנון קוצר לאחר 11 במרץ 1938 (יום הפלישה) החל

שליט טרויה, החמות רכוש, סגירות עסקים היהודים וஸירתם לקומיסרים נאצים. חופש התנועה הוגבל

ואמצעי המלחמה צומצמו. היהודים נצטו למסור כסף מזומנים, תכשיטים, ניירות-ערך, לחותם על הצהרות

ויתור על רכושם, ולצין את המקום אליו יהגו. כדי לזרום, נאסרו, הוכו ווענו. בדיון השוואתי עם מבצעי

גירוש קודמים לאיוש ברונלנד ולאחריו, נמצא הסבר למניעה של מדיניות זו: גירמן מהיר ושלם של

השתת, צוגמת אלואס-לורין ולקסטמברג. למרות השוני בזמן ובנסיבות, ניתן לראות את קווי הדמיון בין

אוסטריה וברונלנד - אוזור הספר המזרחי, ואלוס לורין - חבל הספר המערביים של הרייך השני).

היטלר במערב - באזורי הגבול בין צרפת וגרמניה כשייכת אונטם - יוסטמאrk, בראונלנד החלקה בין ינג

הונגריה, שהביאה כוונתיה לחלק את אוסטריה בין שני גורמים.

פרק זהណן חלקו של טוביאס פרטשי, מנהיג המפלגה הנאצ'י-סוציאליסטית בברונלנד, בתפיסה

השלton באיזונשטייט ובכינוע הגירוש הטוטאלי של היהודי בראונלנד לא מעט ביוזמה עצמאית, לפני שהגיעו

הזראות לביצוע דברים כגון אלה מלמעלה. מדיניות יהוגירה הכהפיה, כפי שבוצעה בברונלנד, היא פרק

רב-חישיבות בהתקפותו המדיניות נגד היהודים, שחורבן יהדות אירופה הייתה מטרתו הסופית.

ברונלנד חל המפנה המשמעותי, בהשוואה לקו המדיניות הימתו שננקט כלפי היהודי גרמניה בשנים

1933-1938 והסתטוטוס החוקי שנקבע בעברם ביהוקי וירנברג: כאן החל שלב של גירוש יהודים שיטתי

במסגרת מדיניות לטוווח ארוך שהתווה היטלר ליבעה היהודית. בפרשנות גירושים של יהודי בראונלנד ניתן

להצביע על תפקידו האישני של היטלר ועל תפקיד האידיאולוגיה שלו, להתחווותם ולביצועם של הצעדים

האנטי-יהודים. אולם לצד זה חשוב לציין את היוזמה הרבה שהיגלו פורטשי ובני חוגג, הן בתפיסה של השלטון בברונגלנד, עד טרם השלמת ההשתלטות הנאצית על אוסטריה, והן ביציע יעד המדייניות האנטי יהודית בברונגלנד.

ספריו תולזות ישראלי בעת החוצה מתארים את המרכזים היהודיים הגדולים ואת התמורה הגדולה שחלו בكورونיהם, במאה הי"ט והכ'. ספרות זו מועלמת בד"כ מהמתרחש בקהילות הקטנות. לאחרונה החלו חוקרים שונים לעסוק בתחום זה. עבדה זו מוחוה בכך נוסף בחקר הקהילות הקטנות. המחקר מביע על דרך מיוחדת של מודרניזציה, המטאפיינט בחשלהות טבעיות והזרגתית של היהודים בסביבתם, ללא תשומות במשמעות של פירוק המסורת או המסורות הארוגניות. המקורות המגוונים שעמדוabis ביסוד עבודתו זו, מציעים אפשרות של ביקורתם על הערכות הכלולניות והסטראוטיפיות, שאפיינו את החיבורים שנכתבו עד כה בנושא. אישים כחרמן זידלר, לודז' זוקס, האחים גולדמרק ואביהם החזו, מציגים תופעה של התערות בתוכנות האזרופית בת זמנם. חלקם נשור לחברה היהודית ומסורותיהן אך בקש לחדש את מערכת ערכיה וחלקים נAKER מתוכה, התפרק מערכיה והתוביל לחברת הסובבת. אמנים גם בקהילות בורונגלנד, ובתוכו דויטשקרוי, לא עדרו מתחים, והאליטה הרבענית הייתה רגישה במיניהם לטויות דתיות, גם כאשר השלימה עם האקולטורציה. אך היא התמידה בנאמנותה למסורת ואף הייתה עזון (במסגרת הכוללת של היהדות בורונגלנדית) לאורתודוקסיה האוסטרית, בתחום הcheinיך וההתכלדות החברתית. היה זה רק הכרת הנazi שסב קץ לקיומה.

כ כי לא בלבד, לחסנה הרוחני-דתי; המוסדות התורניים: (בית הספר

בשנות המשבר לחינוך היהודי גית. בעידן הרפובליקה הוענק מימון ואילו מוסדות ההשכלה וכן לתמכה בת החינוך היהודי והישיבתי, כמו

ville בשנת 1938, לאחר השתלטוtheir []. ככל יהודי בורונגלנד הופעלה מייד ר 11 במרץ 1938 (יום הפלישה) החטירים נאצים. חופש התנועה הוגבל וים, נירחות-ערך, לחותם על הצהרות חוכם וענו. בדיון השוואתי עם מבצע מדיניות זו: גירמו מהיר ושלם של

בות, ניתן לראות את קווי הדמיון בין ספר המערבים של הריך היין- מיתן השם - אוסטמארכ'י כך ייחד סטמארכ', בורונגלנד נחלקה בין מחוז ברונגלנד גירמוני וטיהור מן היהודים כהגנה מפני שאייפות אירידניות של

ול-סוציאלאיטית בברונגלנד, בתפיסות לא מעט ביוזמה עצמית, לפני שהגעה לה, כפי שבוצעה בברונגלנד, היא פרח הדות אירופה הייתה מטרתו הסופית ווי שנקט כלפי יהודי גרמניה בשני החלט של גירוש יהודים שיטת פרשות גירושם של יהודי בורונגלנד ייתלו, להתஹותם ולביצועם של הצעדים

של לון גם בסיבות הנוספות אוthon מוניס החקרים כורמים שהכיאו לתמיכת היצירתי באנצ'יס.

במיוחה והוחוך מתרחוב בעיקר בתנועות ובהתקלים חברתיים וכלכליים, ניתן להניח שהמשקל שהוא

"יחס לאנטישמיות, שמרכזו הוכד של רעה יותר מאשר חברתי, לא יהיה ניכר. כמו כן, גם כאשר

הוא נטלה בקומו של מגמות רעיניות, יש לבדוק את הזיקה בין יונן האנטישמיות גורם רעיניו

הטענו בדיקה מיוחדת, הוא היחס שבין האנטי מרכזיזם, שלכל הדעת היה גורם מרכזי בתעומלה

ואידיאולוגיה הנאצית (במשור הארצי), לבין האנטישמיות, ככל שההיסטוריה הוגלה בקיומו של קשר

בין שתי המגמות, גוברת הסבירות לכך שהוא יראה באנטישמיות מוטיב מרכזי בעילית הנאצים.

בנוסף לשאלות פירטראליות אלו, אדון במדת ההיסטוריה ביחס לשאלת השפעתה של התעומלה

הנאצית, ולמקרה של האנטישמיות בתוכה. כמו כן, אונחה את עמדתו באשר לקיום של קשר ישיר בין

האנטישמיות לבין התמייה במפלגה הנאצית, זה היינו, עד כמה היו האנטישמיות הגראטיות, ומכאן

האנטישמיות של המפלגה הנאצית, גורם שתוביה לחיזוק התמייה במפלגה, וסייע לעליונה לשולטן.²

במאמר זה אונחה את עמדותיהם של בראכר, יהיל, היילברגר, גולדהאגן ופרידלנדר, תוך התייחסות

לחיבורים המרכזיזים שנכתבו על ידים בקשר למושאים הנדויגם.³

האנטישמיות כמוטיב בעילית הנאצית – בחינה היסטוריו-יגורפית של בתבי בראכר, יהיל, גולדהאגן והיילברגר

אסי קニアל

(עבודה סמינריונית למ"א בהדרcht פפ"ד מכמן)

מבוא

שאלת מקומה של האנטישמיות כגורם שהביא לעילית המפלגה הנאצ'יל-סוציאליסטית לשולטן, הינה סוגיה מורכבת וטוענה, הכרוכה לבלי התר בשאלות יסוד הנוגעות למידות תפוצתנה של האנטישמיות בחברה הגרמנית, להבנת מקומה באידיאולוגיה הנאצית, למידת תרומתו של היטלר להצלחת המפלגה ולסוגיות נוספות. כאמור זה אונחה את עמדותם של מטפור היסטוריונים ביחס לשאלת זו, תוך

התיחסות במגוון הגורמים המשפיעים על הדרך בה מתנה ההיסטוריה את מושך מחקרו. אונחה להבהיר את הקשר בין עדויותיהם לבין המתוות המקוריות בהן הם משתמשים והתפסות המכובלות עליהם ביחס לסוגיות שונות הקשורות בנושא זה.¹

העיסוק באנטישמיות כמוטיב בעילית הנאצ'ים, מצוריך התייחסות לשתי ה派נים של שאלה זו – האנטישמיות הגרמנית, כגורם שהשפיע על התמייה בנאצים, והאנטישמיות של הנאצים, כגורם שעורר תמייה עממית, וסייע לעלייתם לשולטן. ניתן להיווכח שאם לדעת החוקר האנטישמיות לא הייתה נouce בקשר הציבור הגרמני, הרי שהוא סבור גם שהוא לא גורמה לתמייה במפלגה הנאצית, לעומת זאת, אם

לדעתו ניתן את החברה הגרמנית כחברה אנטישמית, גוברת הסבירות שהוא יstor בין האנטישמיות העממית לבין עילית הנאצ'ים. בנוסף לכך, יש לנתח את עמדותיו של ההיסטוריון ביחס לאנטישמיות הנאצ'ית: האם הוא רואה בה מרכיב מרכזי באידיאולוגיה, בתרבות ובפעולות הנאצ'ית,

והאם לדעתו קיימות זיקה בין לבין האנטישמיות העממית. כhor שכלל שיוחס מקום מרכזי לתפקידו של האנטישמיות בפעולות הנאצ'ית, וככל שהוא תקשור לאנטישמיות העממית, כך גדולה הסבירות שההיסטוריה יראה בה מוטיב בעל משמעות בעילית הנאצ'ים לשולטן.

בנוסף לסוגיות אלו, קיימות מספר שאלות משנה והקשרות לנושא דיוונו ב擢ורה עקיפה. על רוב החוקרים שיזווגו במאמר זה, מקובלת ההנחה שהיטלר היה אנטישמי קיצוני, אך הם חלוקים באשר למידת החשיבות שהיתה לו כגורם שהביא לעילית הנאצ'ים לשולטן. ניתן להניח שקיים

התאמנה כלשהי בין העתקת תפקיד משמעותי לפועלות ולדמותו של היטלר, لكن ראייתו של האנטישמיות כגורם שהשפיע על התמייה בנאצים, אף כי ההתאמה אינה הכרחית, שכן ניתן שהיטלר אכן תרם רבות להצלחת המפלגה, אך זאת בכלל היבטים אחרים של תורתו ודעותיו, ולא בכלל האנטישמיות הקיצונית שלו.

א. קליליטריך בראכר

א. ב. דקע כלילי

בראכר נול בגרמניה בשנת 1922, ובתקופת המלחמה שרת כחייל בורומאקט. את לוחמו עשה בברלין ובבון, שם כיהן כפרופסור מן המניין. בספרו הראשון, "התגברותה של רפובליקת וויימאר", שיצא לאור

ב-1955, סוקר בראכר את שנותיה האחוריות של הרפובליקת. הוא ממשיך לדון בכך בספר "תפיסות

השלטון בז'יז' הנאצ'ים", אותו הוציא לאור בשנת 1960, בשותפות עם שני ההיסטוריונים גרטנרים אחרים.

ב-1969 פרסם את הספר השלישי, המהווה את המקור העיקרי לניתוחו גישתו ביחס לנושא העברה –

"הידקטרורה הגרמנית". בפורו, ובפרט בקטיעים העשקיים באנטישמיות, משתמש בראכר במקורות מגוונים. הוא מסתמך על דוחות משטרת, מקורות נאציים, ומחקרים שנכתבו בגרמניה ובארה"ב, על ידי יהודים ואנשים יהודים.

בספרי, מודה בראכר בקיומו של קשר סיבתי בין הומוטיות רפובליקת וויימאר לבין עילית הנאצ'ים לשולטן, אך עם זאת, בתיאור השתלשלות המאורעות שהובילו לעילית הנאצ'ים, בולע המשקל הרב שהוא מעניק לורומים נסיבתיים ומקומיים. בדרך זו, מוכיח בראכר את טענותו בדבר קיומו של מספר

אלטרנטיביות בפוליטיקה הגרמנית, לאחר התופרות רפובליקת וימאר, תיאורו מציג את עלית האצ'ים כתזוזאת לא הכרחית של המצב החברתי והפוליטי בגרמניה.⁴ בנתרו את האידיאולוגיה של המשטר הנאצי ואת דרכי פוליטון, הולך בראכ'r בדרכם של בעלי האינטלקטואלית הטוטאליטרית של האצ'ים, מבית. מדרשה של חנה ארנדט. לדעתם, הדגש העיקרי הושם על כל השליטה והפיקוח של המערכת השלטונית, ולא על הצד האידיאולוגי, החולק ונחלש ככל שעולים בהיררכיה ומתקרבים למרכז המערכת השלטונית. אולם, בתגובהו לרדיופות היהודים ולתהליך השימושה, סוטה בראכ'r ממודל זה, ומצביע כי "גם בבניויה של המשמות היהודים וגם במעשה, נשתה האידיאולוגיה הגענית של הנאצ'ונאל-סוציאליזם מטריה בפני עצמה".⁵

א. האנטישמיות בחברת הגרמנית ופתחת

בדנו באנטישמיות הגענית, אומר בראכ'r: "הגענות לא נולדה יש מאן: שנות היהודים היתה תופעה מוכרת כבר בימי הביניים. לייחודי הותר אז לעסוק רק במלאכות מסוימות וללא תפקידים מסוימים ... כן שימשו שער לעוזול בכל עת של משבר ומטריה לנוכח הנסיבות המפרצות".⁶ ככלומר, לדעתו קיימת זיקה בין האנטישמיות הגענית המודרנית, לבין האנטישמיות של ימי הביניים, שהיתה דותית בסודה.

בנושא דבריו, הוא סוקר את התפתחותה של האנטישמיות החלונית המודרנית, שורשייה בחותנויות שעוררה השתלבותם של היהודים במרחב החברוני, התרבותי והכלכלי של גרמניה, ומקשר גם אומה להתערות האנטישמיות הגענית. הוא טוען כי היהודים, שנפסו מקום נכבד במרקדי הכוח של התרבות הגרמנית, סימלו בעיני גרמנים רבים את המודרניזציה והilibרליזם, ערלים שנראו מנוגדים ליגרמןיות". היהודי נתפס כגורם הי"מאכלי" את החברה הגרמנית, והוא כביר מיתי – דטרמיניסטי. אי הריצינליות של תיאור זה, הקללה על שילוב של תיאוריות פסאדו מדיעות, שעסקו בשינויו הגענית של היהודי, ושנתה היהודים הפכה לאנטישמיות גענית.⁷ הוא קובע כי במאה ה-19 ננתנה האנטישמיות מפוטריה רחבה בחברת הגרמנית, ועל אף-CS של התנועות הפליטיות שלגלו בה, היא מדרה לਮיעוט הפוליטית והפכה גם לעקרון מקובל על שכבות אוכלוסייה נרחבות. תפוצתה בגרמניה ובאוסטריה הייתה רחבה יותר מאשר במדינות אירופה האחרת, וזאת בשל בעיות חברתיות ולאומיות הייחודיים לארצות אלו.⁸

בתיאורו יוצר בראכ'r רצף לוגי ואידיאולוגי בתפתחות הסוגים השווים של האנטישמיות: דתית, חילונית "מסורתית" וגענית, אך הוא מקיד לציין שהאנטישמיות הנוצה בזינר, הייתה "האנטישמיות היישנאי" של המאה ה-19, בעל הסממנים הדתיים החברתיים והנורומיים?

א.3. האנטישמיות הנאצית

מודרך תיאורו של בראכ'r את האנטישמיות הנאצית, עליה, שהוא מקשר בין לבן האנטישמיות הגענית – ביולוגית, שכן הוא מונח את עקרונות האנטישמיות הגענית, וכחמש שיר מונאר את המדיניות הנאצית, וכותב ש "שם היהודי לא יוכל להימלט ממאפייני הגעניות ... תחולך זה של זה רושגוניזציה ... היה הבסיס העיוני לתכנון מכני ומוחשב, נטול התייחסות אישית, של שלילת זכויות קולקטיבית ולבטוח של ההשמדה".⁹ אולם, במקומות אחרים מציג את הטעאים כאנטישמיות טוציאלי וביולוגי חדש,¹⁰ ותיאר אחר הוא מציג את הטעאים של יסודות חדשים באנטישמיות הנאצית, אך עם זאת, יש בו ראייה של עקרונות החדש "בלבשו" חיצוני לאנטישמיות הגענית, ולא כתורה שונה ממנה באופן מהותי. גישה זו מובילת לכאורה למסקנה, שהמעבר מאנטישמיות גענית לאנטישמיות הנאצית, לא היה צעד מהפכני, אך שמתobar שהפצת אידיאולוגיה זו בקרב הדוגלים פאנטישמיות גענית, לא נתקלה בקשהים רבים.

אולם, יש לזכור שדברו, האנטישמיות הנוצה בזינר בתורה בגרמניה הייתה האנטישמיות המסורתית, שהעביר ממנה לאנטישמיות הנאצית היה כורך במחפה קיזוני, שאין סיבה להניח שונעה על ידי היהודים בצרפת טבעית ומהירה. עם זאת, לאור הקישור שבראכ'r בין כל סוג האנטישמיות גענית, שבין רצף רעוני והשליטי בינויהם, היקן שלדענו המעביר מתחמיכה באנטישמיות האנטישמיות, שבין רצף רעוני והשליטי בינויהם, היקן שלדענו המעביר מתחמיכה באנטישמיות המסורתית, לאמונה בגורסתה הטאצ'י, לא היה תחולך מופכני, אך שקיימות אפשרויות שהאנטישמיות הנאצית התקבלה בקרב חוגים ורחבים באוכלוסייה הגרמנית. מאיידך גיסא, ניתן לטעון שהתעלמות משאלת גמיכות היהודים באנטישמיות הנאצית, והדגשתו את תפוצתה רחבה היקף של האנטישמיות המסורתית, מעידים על כך שלדענו האנטישמיות הנאצית לא נקלטה בקרב היהודים כשם שנקלטה האנטישמיות המסורתית.

שבראכ'r זו במקומה של האידיאולוגיה האנטישמיות בהכרותם ובפעילותם של חברי המפלגה, הוא אתו מחלק במפורש בין אמונה אמיתית בעקרונות האנטישמיות, לבין שימוש טקטי שעשה בהם, אך קיומו של חילוק כזה עולה מזמן דבריו. כאשר הוא מזכיר את דבר קיומה של אמונה והזחות עם העקרונות האנטישמיים, הוא עושה זאת בדרך כלל רק ביחס להיטלר, ואינו מרחיב את קביעותי לכל שדרות המפלגה – "הגראין היחידי בהשחתת עולמו של היטלר, שהיה טבעה בה עמוק לא שניי, היה ונשאר הרעיון, כי יש להבטיח שליטהה של כת נבחרת זו על היהודים ועל הגנותיהם באמצעות מהפיכה לאומית – גענית",¹¹ וכן "כבר היום יזוע מעבר לכל ספק, כי היטלר, בגיןם לרבים מעמיקני

חסדים שוטים, הסחפוגם אחר כוחו הדמוני של אדם אחד ויחיד¹⁷. מובהה זו מתחמתה את גישתו, מה מעוקך משקל רב לפעילותו ולדמותו של היטלר, בגורם שהביה לעליית הנאצים לשטון, אך בה בעת קובעת שאין הוא הגורם הבלדי לכך.

גישה זו באה לידי ביטוי גם ביריעת הרחבה המוקדשת לעיסוק בהיטלר: בפרק העסק בהתהווות הגנטואנו הנאצינול סוציאליסטי, הוא מינחה את דמותו של היטלר ב 16 עמודים, כמוות השווה כמעט לו המוקדשת לניטוח בעייתה של רפובליקת ויימאר, גורם שאין עורקן על מרכזיותו בין הנורמים להזהרוות התנועה.¹⁸

א.5. סיבות נוספות לתמיכת הציבור הנאצית

בדוחו בסיבות לתמיכת הציבור הגרמני הנאצית, מתחשב בראכר הן בסיבות הרעיונית לתופעה זו, והן נסיבות הפוליטית וחברתיות שגרמו לה. לדעתו, גם לאחר סקירת הרקע הרעיוני והנסיבות הפוליטיות וחברתיות, אין מקום לתאר את עליית הנאצים כתהליך מחייב המציאות, שכן היה מספר "тирסיטים" היסטוריים אלטרנטיביים שהיו י המרכזיים להתרחש באותן סיבות, ועל אותו רקע אידיאולוגי¹⁹.

בספרו את התנאים המוקדמים לעליית הנאצים, הוא עוסק הרבה ברקע האידיאולוגי: חלק גדול מן הפרק הראשון בספר – "התנאים המוקדמים" – מတאר את התפתחות הלאומנות הגרמנית, תפיסותיה בערךן אמונה, נראה של גרמניה לתרבות המערב, האלטה של המדיניה הגרמנית, הנזונות והדומיניקה;²⁰ גם בנתרו את התפתחות המפלגה בשנים 1924-1928, הוא מציין בין הגורמים להצלחתה את השפעת הזרים והריעוניים שדגלו ב"מחיפה שמןית", ואת האמנות בייחודה ובעלינותה של הלאמות הגרמנית.²¹

אם זאת, בראכר מתחשב גם בגורמים פוליטיים מקומיים, וקובע שהגורם לעליית הנאצים היה אמורים של רעיונות אלו, בסיטואציה מדינית וחברתית מסוימת – גרמניה נתונה במצב כלכלי קשה, והחדר מהקונומיזט נזק בקרב בני המעדן הבינוני, קיימת התחרמות כלכלית כגדוד תואנותיו של הסכם ורסאי, רפובליקת ויימאר הולכת ונחלשת, והמפלגה הלאמות הגרמנית עברה רדיקלציה.²² נטייתו של בראכר להעניק משקל משמעותי לשינויים נורומיים הריעוניים, המתגלה בסקוור את הטיבת לתמיכת הנאצים, תבוא לידי ביטוי גם בנתרו את משקלה של האנטישמיות בין גורמים אלו.

התמימים, לא ייחס כמעט שום חשיבות למצוע הסוציאליסטים הלאומי, פרט ללאומיות האנטי Semitic הקיונית, שהיא אחד מרכיביו²³.

לעומת זאת, בהרחיבו את דיבורו לתנועה מללה, אומר בראכר "ווסף על פולחו המניהג" ... שמשת האנטישמיות על לבושה הסוציאלי והביולוגי החדש, עיקר מרכזיה להיטלר ולהנעוו כבר מימי פעילותם הראשוניים. היהודי יציג את ה"אויב המוחלט" שהוא צורך לכל תנועה טוטאליטרית, כדי שתוכל להפנות לעברו את כל הרשותות התוכפניות שגייסה לשורותיה²⁴. ניתן זו, האואַניイ בעיל האינטפרטציה הטוטאליטרית של הנאצים, והוא את הדגש מרכזיותה של האנטישמיות באידיאולוגיה עצמי ערך טקטי, ואינו מירס זאת למיניהם אידיאולוגים טווים. של ציון שדבריו אלו מותיחסים גם להיטלר, שנגביו קבוע במקומות אחרים כי האמן במרכזיות העקרונות האנטישמיים של תנועתו באמצעות ובתמים, כך שיש סתירה מסוימת בין שני התיאורים ביחס לשאלת מרכזיותה של האנטישמיות בתורו של היטלר.

מכל מקום, ביחס לאנטישמיות של המפלגה הנציינול סוציאליסטי, לא מצאתי אמירות הטעונת לקיום והדחות פנימית של ציבור וטמי המפלגה עם מרכזיותה של האנטישמיות בתורתה. אכן שהדבר נובע מהקושי האובייקטיבי הקיים בהערכת תחשוטיו ונטיותו ליבו של ציבור שלם, המונע מן התשיטוין לחווות דעה מבוססת בשאלת הנזונה. אולם, בין אם מדובר באטען טקטי ובין אם מדובר בערךן אמונה, נראה של דעתו בראכר הינה האנטישמיות אחד מ对照检查יה החשובים של המפלגה. גישה זו באה לידי ביטוי לא רק באמירותיו המפורשות, אלא גם במקומות הנרחב שהוא מקדים לאנטישמיות בשעה שהוא דין בתהווות המפלגה.

בכותבו על דרישתה של הנסדאַפ, מרחיב בראכר בניתוח האידיאולוגיה האנטישמית של התנועות שמהן יצאה המפלגה, ושל חכמתו הראשוניים, ומזכיר "אנטישמיות" ו"יהודים" כ – 26 פעמים ב-17 עמדים.¹⁵ בתת הפרק "אידיאולוגיה ותעמלות"¹⁶, העוסק בשנים 1924-1928, מזכירים נושאים אל רק 4 פעמים ב-15 עמודים. ניתן לטעון שהדבר מעיד על כך של דעתו בראכר, הינה ירידה במרכזיותה של האנטישמיות. בתקופה זו, אך יתכן גם שהדבר נובע מכך שבפרק זה, אין עיסוק קරח בניתוח האידיאולוגיה הנאצית.

א. 4. היטלר בגורם לעליית הנאצים

בראכר אומר ש"בוודאי אין להעלות על הדעת את עליונות של הנאצים, את נצחותו ופלומו, בלבדי אישיותו של היטלר. אולם, הנאצים בתורת תופעה כוללת, הוא יותר מאשר אדרה מצד המוני

א. אנטישמיות מרכזיות ואנטישמיות

בראכר טוען שהעומלה הנאצית של ראשית שנות העשרים, אופינה בتعليق החורף ונשנה כי סכנת המרכזיות, כמו סכנות אחרות, נובעת מן ה"קשר היהודי".²² בדועו במשקלם של החושש מן המרכזיות כוונס להגוזחות הנאציזם בסוף שנות ה-20, הוא אכן מזכיר שוב את הזיהוי שבין היהדות למרכזיות,²³ כך שניתן להגזה שאינו סובר לאנטישמיות. ותומכיהם הדגישו את הזיהוי בין שתי ה"סכנות", תופעה זו רואיה לעצון, שכן בין הגורמים האידיאולוגיים לעליית הנאציזם, הוא מעניק משקל לא מבולט הן לאנטישמיות והן לאנטישמיות, כך שה קישור בינוין, עליו כתוב בטורו את המצב בראשית שנות ה-20, היה לאורה מתבקש.

א. התעומלה הנאצית – השפעתה, ומשמעותה של האנטישמיות בתוכה

בראכר כותב כי "המפלגה חבה את עיקר עלייתה המטאורית לתעומלה הפוליטיקני", ומ夷ים תגונה זו, הן לגבי הצלחת המפלגה בשנת ה-20 והן לגבי הצלחתה בשנת ה-30.²⁴ יינן זה מודר עיין, כאשר משווים אותו לקביעותו בדבר משקלם המכريع של הגורמים האידיאולוגיים והנסיבות הפוליטיות והחברתיות, כגורם לעליית הנאציזם. אין סתירה בין שני הטיעונים, אך זהו שיילוב לא שגרתי בין ייחוס משקל רב לנוגדים מהותיים ולנסיבות החברתיות, לבין ענקת משמעותם קרייטית לשימוש באמצעותים טקטיים. בראכר טוען לאנטישמיות היה מקום מרכזי בתעומלה הנאצית. מרכזיותה נבעה הן מהאזור של כל ממשור קוואליטאיי בקיומו של "אויב מוחלט", אלו ותופה שנות ההמון, וכן מרכזונה של המפלגה להפנות אליה את האהדים של האיכרים ושל הבורגרנות הצעירה, שאות האנטישמיות המסורתית שלטת, רתמה המפלגה לצרכיה. הוא מציג את מרכזיותה, גם בהתייחס לטעומלה הנאצית ב-1929/30.²⁵ יש לציין שהחשיבות הרבה של שמייחס בראכר לתעומלה, אינה באיה לידי ביטוי במקומות שהוא מקדיש לה בחיבורו. מתווך 242 העמודים העוסקים בחותמו התנועה הנאצינול סוציאליסטי, בתקופת המאבק"²⁶ של המפלגה, ובדרך לשליטו, רק כ-18-עמודים מוקדשים לנושא זה. לשם השוואה – לדין בתנאים המוקדמים לעליית הנאציזם הוקדו 64 עמודים.

א. האנטישמיות כסיבה לתמיכת בנאצים

בסקוור את התנאים המוקדמים לעליית הנאציזם, קובע בראכר כי "גם האנטישמיות המודרנית קשרו קשור חזק יותר עם עליית הנאציזם".²⁷ בפרק זה, הוא אכן מבאר את מוטויו בדבר על קיומו של קשר בין האנטישמיות המודרנית לבין עליית הנאציזם – האם בא לומר שהאנטישמיות הביאו לתמיכת בנאצים, גרמה להיווצרות המפלגה הנאצית, או שהונזקה בכלל עליית הנאציזם !! תבר שគונתו יכולה להתאר מיפויומדותו בשאלות המשנה בין עסקות, ומהותי היחסותו להשפעת התעומלה הנאצית. הוא סובר של אנטישמיות המסורתית הייתה דרישת רג'ל בשכבות נרחבות של החברה הגרמנית, שיש קשר ביןין בין האנטישמיות הגאנית והנאצית, ובין הגורמים לעליית הנאציזם, יש מסקל משמעותו להבטחים אידיאולוגיים. בתמורה העצרת מצירפן של גישות אלו, מוענק

משקל לא מבוטל לאנטישמיות של המפלגה הנאצית, בעוד שהביא לתמיכת הציבור הרחבה לה כתה. הבנה זו מונזקת מראינו את תפקידה של האנטישמיות הנאצית כגורם לעליית הנאציזם, ומהודשותו את מקומה של האנטישמיות בתעומלה.

تفسותו של בראכר בדבר מרכזיותה של האנטישמיות בין התנאים המוקדמים לעליית הנאציזם, מתבבטיות בכך שהוא עסוק בה לאורך 24 עמודים, וזאת בשעה שהוא מקדיש לביעה של מעמד המדינה בעונגה" 8 עמודים, ול"מעבר לאידיאולוגיה הלאומית – אימפריאלית" 8 עמודים נוספים.²⁸ הדבר מתבבטי גם במספר אזכוריה של האנטישמיות בספריו – 25, לעומת 19 פעמים בהם מזכר היטלר, 1-15 פעמים בהם מזכרת האינפלציה. גם הקומות – שהפחו ממנה הביאו, לדעת בראכר, לתמיכת בנאצים – מזכיר מספר דומה של פעמים -27.

עם זאת, יש לציין שכאשר בראכר זו מונזקתו של המפלגה הנאצית במחצית השנייה של שנות ה-20, ותהייחס לסייעות הרעיונות ולסייעות הפוליטיות – חברותיות שגרמו לכך, הוא אכן מרוחיב את הדיון על האנטישמיות.²⁹ ניתן שמדובר מכך שהוא אנטישמיות גורם שעדם ברקע התומיכת בנאצים, אך לא היה מנייע שיר ומידי לתמיכת בהם, בגין לורותם האוחרים שהוא מונה. ניתן גם שילדתו, האנטישמיות, בשנותיה הראשונות של התגעגע היה לה מקום מרכזוי כמו מנייע לתמיכת המאבק"³⁰ של המפלגה, ובדרך לשליטו, רק כ-18-עמודים מוקדשים לנושא זה. לשם השוואה – לדין בתנאים המוקדמים לעליית הנאציזם הוקדו 64 עמודים.

ב. לני יהיל

ב. רקע כללי

לוי יהיל, פרופסור להיסטוריה יהודית מודרנית ולתולדות השואה, נולד בגרמניה ועלה ארצה ב-1934. ספרה הראשון עסק בהצלת היהודי דנמרק בתקופת מלחמת העולם השנייה, ואחריו פרסמה מאמרים רבים על השואה ומוקורה. בספרה המකיף והיסודי "השואה – גורל יהודי אירופה 1932-1945", מנסה יהיל לנתח את הותלים ההיסטוריים, תוך התחשבות בחולקים של כל הגורמים שהיו מעורבים בהם: הרוצחים, המסייעים והקורבנות. המקורות בהם השתמשה יהיל מגוונים, והיא מסתמכת על מקורות ראשוניים ומשניים, יהודים גרמנים ואחרים.³² היא מגדירה את השואה כתחילת שחריל שתחילה ב-1932, עם החלתו של העם הגרמני לשנות את שיטת הממשל של רפובליקת ויימאר, והיא מחלקת אותה לשתי "שואות": השואה הגרמנית (1939-1932), והשואה האירופית (1945-1939).³³ בעובדה זו,atoiich לגישתה של יהיל כפי שהיא משתקפת בספר זה, כאשר "עלית הטאציסט" תוגדר לצורך הדין כהצלהם בבחירות ב-1932.

ב. 2. האנטישמיות בתהברת הגרמנית והפצתה

יחיל טוענת שהלן מן הרביע האחרון של המאה ה-19, מיניה האנטישמיות מונעת פוליטית וחברתית נפוצה בגרמניה. לאחר התבססותה במהלך המלחמות העולמיות הראשונות, החמירה התופעה, והגמגמה האנטישמית התחזק. בתיאור התפשטותה של האנטישמיות, היא מרכזת ייחוי את האנטישמיות הפוליטית והגזעית, ומתרארות אותן כטורות הקשורות זו בזו, כאשר האנטישמיות הפוליטית יונקת את יסודותיה מטורות גזעיות.³⁴ עם זאת, כאשר היא מתרארת את התוחזקתה של האנטישמיות לאחר מלחמת העולם הראשון, היא אינה עוסקת כלל בצדדים הגזעיים, ומתרארות אותן כגורם של תהליכי פוליטיים וחברתיים, דבר המלמד לכואורה על כך שלדעתה, האנטישמיות הפוליטית – חברתית הייתה נפוצה יותר בתקופה זו, ולא הייתה כווכה בהכרח בנסיבות גזעיות.³⁵

בכתבה על האקלים החברתי בשנת 1932, אומרת יהיל שמצוות של היהודים החמיר מאד, ומוכחה זאת מקרים של פגימות יומיומיות ביודדים ובמוסדותיהם. עוד טוענת היא ש"האוירה הציבורית הייתה כסוגה רוח אנטישמית, עד כי גם החוגים המתוונים יותר, ואפילו חוגי השמאלי, לא יכולו להשתחרר ממנה",³⁶ וסומכת טעון זה על ציטוט מן הביוGRAFIJA של בריניג. נראה שבעידי חוץ קביעה גורפת וכללית כל כך, היה מקום להביא אסמכתאות נוספות על תפוצת האנטישמיות בקרב החוגים המתוונים, ולא להסתפק במקור שהוא.

ב. 3. האנטישמיות הנאצית

וחיל קובעת כי "ויאצינל סוציאליזם, שפטה במאנך פוליטי בגרמניה, הפך את האנטישמיות הגעית לאידיאולוגיה הפוליטית המרכזית והשתמש בה גם בטכסייס במאנך על השלטון – לא היה זוקן לחיזושים". הוא לחת מון המוכן, לקט ויריכ כל מה שכבר הוצע ונעשה בעבר הקורוב והרחוק".³⁷ ככלומר, לדעתה הנאציזם לא תידרש רבות בהיבט הרעיוני של האנטישמיות, אלא השתמש ביטודות קיימות. קביעה זו משלבת בראיאניה את האנטישמיות הציבורית הגרמנית, כתורה בעלת היבטים פוליטיים גונעניים אחד, כאשר החידוש המשמעותי של הנטאציזם, היה העמדנה של האנטישמיות במרקם תורניות הפליטית וחברתית.³⁸ אמנם, בהמשך הדברים תיא מצינו של אנטישמיות הנאצית נסף קו חדש: "הוועת והוועי בשל נטיותיו הסקסואליות, בכתב, שפחוון והוא שואף להשחת את הדם הארי הטהור על ידי קשיי מי".³⁹ אך נראה שגם פס בחתعلמותה מ"חיזוש" זה, בתארה את האנטישמיות המשל של רפובליקת ויימאר, והיא מחלקת אותה לשתי "שואות": השואה הגרמנית (1939-1932), והשואה האירופית (1945-1939).⁴⁰ בעובדה זו,atoiich לגישתה של יהיל כפי שהיא משתקפת בספר זה, כאשר "עלית הטאציסט" תוגדר לצורך הדין כהצלהם בבחירות ב-1932.

ב. 4. מיטלי כuros לעליית הנאצים

לעת יהיל, גם לאחר כל הניתוחים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים של החברה הגרמנית, אין להבין את הצלחות הנциינל סוציאליזם, את מסע הכבוש שלו ואות המאורעות האיום של מלחמות העולם השני, בלי לראות בהיטלר את דמותה והכוחה המניע המרכזי".⁴¹ כמו כן, היא סוברת כי לאנטישמיות היה מוקט מרכז בהשקפותו וביציבות מדיניו של היטלר, מראשית דרכו הפוליטית ועד סוףיה.⁴² ראיית היטלר ככוח המניע המרכזי להצלחת הנאציזם, והדגשת מרכזותה של "אונטישמיות מינורית", ומונארת אותן כטורות הקשורות זו בזו, כאשר האנטישמיות הפוליטית יונקת את יסודותיה מטורות גזעיות.⁴³ עם זאת, כאשר היא מתרארת את התוחזקתה של האנטישמיות לאחר מלחמת העולם הראשון, היא אינה עוסקת כלל בצדדים הגזעיים, ומתרארות אותן כגורם של תהליכי פוליטיים וחברתיים, דבר המלמד לכואורה על כך שלדעתה, האנטישמיות הפוליטית – חברתית הייתה נפוצה יותר בתקופה זו, ולא הייתה כווכה בהכרח בנסיבות גזעיות.⁴⁴

ב. 5. סיבות נוספת לתמיכת הציבור הנאצית

יהיל מציין מספר סיבות לתמיכת הנאצים: המצב הכלכלי הגרוע, פרוד מן המרכיבים, חולשת הבוגנות והזערת שודפה אותה לזרשות הנאצים, סלודה מון הרפובליקה, רצון לוכחת בתהשות נאווה על ידי הצטרופת לשוחות המפלגה וארגוניה, רצון למקוק את "ירופת ורטאי" ועוד. על אף חשיבותו של

בשבעים ושלושה עמודים נוספים, מפרק שלושים ואחד עמודי הפרק, היא דונה בהשתלבותם של היהודים בחברה הגרמנית, ובמאבקם באנטישמיות; הפרק השני, "היטלר מבצע האנטישמיות של המאה העשרים", הקודם לדין בו יודים תחת השלטון הנאצי, עסק כולו באנטישמיות. נגעה זו משובבת בעמדותיה של יהיל ביחס לשאלות המחקר שנדונו לעיל - היא סובבת שהאנטישמיות היגינה נפוצה בחברה הגרמנית, שהאנטישמיות הנאצית לא הייתה שונה באוקן ממשמעותי מהאנטישמיות הציבורית, שהיטלר היה אנטישמי קיצוני, ושתייה לו תפקיד נכבד בעליית הנאצים. יש יוחיבין יהודי למורכיסט, ושהתעמלות הנאצית הייתה עיליה, והתמקדה בהטפה אנטישמית. עם זאת, באשר היא מותמקדת בסיבה לתמיכת הציבוריות בעacists, היא גולשת להסבירים המשיקים לתהום הפסיכולוגי, וכזאת בכי "השנה המשוחררת מדי-אנו ומעצורים גם ייחד וחשאפטנות – תולדת של חסוך אוניות – חברו יחד, השתלו זר ובורעך שהיה למשקע אמוניולי של אמונה ותאמנוּן. אלה הוליוו את הדחף הציבורי העזום שבכוו הפק היטלר את היזכרות"⁴⁶. רגע מעצבת תיעינונים המבוססת

המשמשת יסוד לטענה בדבר מרכזיותו כסיבה לעליית הנאציזם, בולטיס בחוסר יכולות טיעונים אלו, שקשה להעמידם מבחנו היבחרות המהסובלת.

1

הילברגון, חוקר ומרצה במכון להיסטוריה גרמנית באוניברסיטה העברית בירושלים משנות ה-80 ואילך, כתוב מחקרים העוסקים בעליית הנאציזם לשלטון, ובמקומה של האנטישמיות בפועלתה בתעומת השם המפלגה.

במחקריו, מتمكن היילזונר במחקר מקומי של הנציגים, תוך בחינת השפעות ונסיבות מקומיות, באמצעות שימוש בנתודות סוציאולוגיות. נראה שבחרותו בכוון מחקר זה, מושפעת מתחומיו ביחס ל'רוגניות'. שיביסוון עמדת בפירה בקביעות של מאג'יים נרמיים כליליים עד סוף המאה ה-19.⁴⁷

שימוש במוגדות של ההיסטוריה תבריתית, מביא להזנתה היבטים האדיאלוגיים והותרבותיים של התרבותנןיות ההיסטוריות, והילבנה ערך לכך⁴⁹, אך נראה שמדובר משמע גם על מיתוחיו, כפי שיבואר בהמשך הדברים. כמו כן, מביל המחקר המקומי לראיית המפלגה האצית כתנועת תבריתית, וזאת סובטיבה בה היא פועלת ומנונה היא מושפעת, ולא כמפלגה שהשתלטה על גורנזה מכוח פעילותה ועיזונתה. יש לציין שלמרות עיסוקו ב"מיקרו" המקומי, מסיק היילבון מסקנות גם לגבי "מאנדרו" הכלגרמן. תוך גילוי מוגדות וריגיות לבנייניות שביחס זה⁵⁰.

מושא זה, היא מקדישה שני עמודים בלבד לעיסוק בו⁴. יתכן שקורע הירעה נבע מכך שמדובר דיונה הואה השואה, כך שאין היא רואת צורך להזכיר מיליטים על תהליכיים שאינם קשורים לאנטישמיות. אך ניתן לומר כי הדבר נבע מזאת גורמים אלו, כביכול משקל זניח, בהשוואה למיקומה של האנטישמיות נראה שעל קיומה של גישה זו, מלבד טענותה של יהיל, לפיה שני המניעים המרכזיים של המיצטופטים לסת"א - מציאת פרוקן לתסכול שבע מключи היוםויים, והרצון להציג את המולות הגומנויות- הין קשרים לשיטת היהודים, שנטפסו כאחראים לחולשתה של גרמניה ולביעותיה, בדומה לכך, גם הscrivaria להחירות האיווילסנואלים באנצים. מתמסדים באנטישמיות.

ב' 6. אנטישמיות מרכזית ואנטישמיות

בפרק העוסק בשראשי המשבר שקדם לעליית הנאציזם, יתגלה מזכירה את החשש מפני המרוכסאים, כאחת הסיבות המרכזיות לתמיכת הטרוגניות הוציאריה בנאציזם. בהמשך זכריה נלא אומרת שתיהודהים

יגנו בעניין ותומכי האנציס הוו את הקפיטליום והו את המרכסיום². כלומר, והחשש מפני המרכסיום, נורב לושאנות רלפי היהודים.

1

חיל רואה בתעולוה הנאצית מרכיב מרכזי ויעיל בפעילותה של המפלגה, ומציינת אותה כזוונה עט הטורו והתכסיס הפליטי, מכשיך רב עצמה שבאמצעותו הצליח היטלר אוֹזֵא אושוויץ המדינה. הגראניז'ט⁴³. תעוללה יעה זו, חותבשת לדעתה על אנטישמיות חריפה, שהציג את היהודי כאשם העיסרי באסונותיה של גרמניה, והפנתה אליו את שנותם ותשוכנותם של ההמוניים⁴⁴.

三

וחיל מצאה את האנטישמיות כסיבה המרכזית לתמיינן ההמוניים בנאצים. היא אמונה אינה אומרת את הדבר במפורש, אך זו הרוח העולה מדבריה. היא מצינה את שיטת היהודים כתופעה חברתית ופוליטית חזקה, שימושה כ"מגנט" שניקז אליהם תשכוליהם של הגורמים עקב בעיותיהם החברתיות והלאומיות, ומונארת אותה ככוח מניע בחוקים הפלוטיים בגרמניה. היא גם טוענת שהאידיאולוגיה שהנחתה את הטורו, הפוליטיקה והתרבות הנאצית, שהובילו להצלחות היטלר, הייתה הנוגעת.⁴⁵ על המקומות המרכזיים שהיא מייחסת לאנטישמיות בהקשר זה, ניתן ללמוד מה夷טוק הנורח בת-זוך כדי תיאור עליית הנאצים לשלטון, אם כי מסתתר שהדבר נבע גם מחתמדודו של הספר בשואה. כך לדוגמה, בפרק הראשון, "שנת ההכרעה", היא דנה באנטישמיות בעסקה בראשי המשבר,

נקודות מזאת מחקרית, שנראה שהשפעה רבתה על מסקנותיו של היילברונר באשע לושאים הנזונים, היא ראייתו את עליית הנאצים לשטון כ"тайונה הפליטית שקרהה בינוואר 1933", או כ"тайונה היסטורית"⁵⁰. כמובן, לדעטו אין מדובר באירוע שבסוגו מונחlico היסטורי ותרבותי "וירטואליים", אלא בהתרחשות זו-פומית, שאין לראותה כחלק אינטגרלי מן התרבות וההיסטוריה הגרמנית. במאמר זה-פומי במחקרים הבאים, העסקים באנטישמיות הנאצית: 1. "The Role of Nazis in The Nazi Party's Activity and Propaganda: A Regional Historiographical Study".⁵¹ 2. "עד כמה הייתה המפלגה הנאצית מפלגה אנטישמית לפני 1933".⁵² 3. "לאן געלמה האנטישמיות הנאצית? תעומלה ופעילות אנטישמיות במפלגה הנאצית 1929-1933, עין היסטוריוגרפיה".⁵³ במחקרדים אלו עוסק היילברונר בעיקר בביטחון הגישות השונות שהובילו ביחס לסוגיות הנדומות, תוך התמקדות בחוקרים שהתייחסו אליו. המחקר המקומי. בכלל, מגוון ההיסטוריונים רחוב מדי, והוא כולל חוקרים אירופאים ואמריקאים רבים, יהודים ושאים יהודים.

ativityos גם בספרו "עלית המפלגה הנאצית לשטון" הדן בפעולות המפלגה באזרע העיר השחור, אותו בחר כדוגם מחקרי. המקורות בהם השתמש היילברונר רבים ומגוונים, ומוללים: יומנים כתבים וכנסיית, יומנים אישיים, דוחות ממשלה, עיתונות מקומית וכיוצא בכך. הוא אינו עושך שימוש במקורות יהודים, אך יתכן שהדבר נבע ממחסור במקורות טאלי, בכלל העדר קהילות יהודיות בגלות באזרע זה בנוסף למקורות אלו, אדון במספר רישומות עיתונאיות שפרסם היילברונר.

ג. תפוצתה של האנטישמיות בצייר הגרמני

היילברונר מותב לצד הנהנה בדבר מרוכזותו של האנטישמיות בחברה הגרמנית, מקבלת גם הגישה הטוענת שעדי אמצע שנות ה-30, גורנית היהינה פוחת אנטישמיות מארחות באירופה, וראתה שהוא נוטה לגישה זו. לדבריו, היטלר ושותפיו זנוו את האנטישמיות התרבות; ככינעה לטעם והמון, שהגביב בשיליה על התעומלה האנטישמית החריפה.

במקרה את טיעוני אלו, הוא נסמך על היותה של גרמניה ארץ שסועה מבחינה תרבותית, ذاتית ופוליטית, דבר שמען לדרשו את הוצאותם של מאפיינים גרמניים מסוימים. נראה שאין בהנפקה זו כדי לחקק את טעונוינו, שכן אנטישמיות בעלת גזע רעיוני מסוים, יכולה להתרפש גם בקרב צברים חסרי מכנה משותף, תרבותי או דתי.⁵⁴ ניתן שנינן לקשר בין גישה זו, לבין ראייתו את עליית הנאצים כ"тайונה", שכן הצגת קיומה של האנטישמיות כחטפה שליט וحصرת שיבות בחברה הגרמנית, מסקנה על תפיסת עליית הנאצים כAIROU שאמו משלב במהלך ההיסטוריה הגרמנית. קביעותו של

היילברונר אכן נתקבות בטיעונים ואנטישמיות נוספת, כך שאין דרך לבדוק את איתנותן. יתכן שהעדקה ההנקמות והאנטישמיות,طبع ערך שהדברים הופיעו במאמר עיתוני, אך ניתן ליחס זאת גם כחולשת טענותיו. גשותו הכללית באה לאקי ביולוגים בנתחו את המצב בעיר השחור, והדבר מביא למגמות מוסumptivas במשמעותם. לדוגמה, הוא כותב שבאזור העיר השחור יש מסורת של הימנות מאנטישמיות, בכלל סיבות נאורה וכלכליות, ובגלל התנדותה של הקתוליות המקומית לאנטישמיות. תיאור זה אינו מתגיש עם דבריו במקומות אחרים, שם כתוב שהאנטישמיות הייתה בין הגורמים שהשפיעו על עמדותיהם של חברי המיליה הקתולית בעיר השחור.⁵⁵ מוגמה זוומה קיימות בנסיבות אחרות את התופעה של מחיקת הכתובות הכנסה ליהודים אסורה", שהודפסה במיינץ על הזמנתו לאסיפות של המפלגה הנאצית, "כנאות משחשתבלוט בעני התושבים והתירים".⁵⁶ לעומת זאת, הטיעון בדבר קיומו של חשש בפגיעה בתירות, מבسط הרובה יותר מזה הtolah את התופעה בחשש מן התושבים המקומיים, אך ככל זאת כורך אותן והוא כולל חוקרים אירופאים ואמריקאים רבים, יהודים ושאים יהודים.

ג.3. האנטישמיות הנאצית

למרות שהיילברונר כותב הרבה על האנטישמיות הנאצית, הוא אינו בן בהיבטים הריעוניים והמוחותיים שלו; דבר היכל輻ל לעד על חוסר החשיבות שהוא מייחס לצד האידיאולוגיה של הנאצים. בתאזרע פעיל אציז בביר עיר השחור, הוא כותב: "המניגת הנאצית הבכיר באזרע, פריך, נעדר עם כיניסתו למפלגה כל גישה שלילית ליהודים... ואולם, ככל שהשיינו במפלגה מושארות... מותבלים דבריו יותר וחווים במושיבים אנטי יהודים אך נעדרים כל קיצוגיות וגזענות. הוא מגביל את דבריו לאנטישמיות פוליטית וקורא לסליק היהודים מעמדות ציבוריות חשובות".⁵⁷ נראה שנטייתו להכחיש את קיומה של האנטישמיות הציבור הגרמני, גורמת לו להגיד אנטישמיות פוליטית וקוראה לסליק היהודים מעמדות ציבוריות כמויבים "אנטי יהודים" – ולא אנטישמיים – ה"עדורים כל קיצוגיות". מכל מקום, מדבריו של היילברונר עולה כי הוא רואה את האנטישמיות הנאצית כמנתקת מושארת התרבותית. אלים, ברור שאין לתלות תורה שלימה בהתייחסות אגבית לנושא זה, כך שיש להתייחס לחיסק זה בוחרות. באשר לתפוצתה של האידיאולוגיה האנטישמית בחוגי המפלגה ובארגוני נאציזים, מביא היילברונר דעת שמות, ואין מכך עיון.⁵⁸

ג. היטלר כגורות עלילית הנאצים
כאשר הוא עסוק בעיר השחור, אומר היילברונר שה策חלה המפלגה באזורה זה, לא היה משקל רב לדמותו של היטלר ולאידיאולוגיה שלו⁶⁵. טענה זו תואמת את מגמותו הכלליות – המעטה בחשיבותה היבטי הרוועי בין הגורמים להתרחשויות ההיסטוריות, והתחשבות בסביבות מקומיות, תוך הטעמה מוגרמים כל-ארציים.

ג. סיבות נוספת לתמיכת הציבור הנאצים
לדעת היילברונר, הסיבות המרכזיות לתמיכה הציבור הגרמני הנאצים, היו הפחד מן הקומוניזם והמצב הכלכלי הקשה⁶⁶. בהתייחסו לתמיכה בheitschen בעיר השחור, הוא טועה שיתכן שהיא הייתה אקט של מחאה, ולא תוצאה של הזדהות אידיאולוגית, ומקשר אותה גם להתערורות המרתק החברתי באזורה⁶⁷. גס בניתו זה באה לידי ביטוי גישתם הכלכלית של החוקרים המתמקדים במחקר מקומי, המוביל להמעטה במשקל השפעתם של החדדים האידיאולוגיים. כמו כן, נראה שביצוב טיעונים אלו נודע

לכן, גם אם נקבל את ניתוחו בדבר העדר קשר הדוק בין האנטיישמיות להתנגדות לקומוניסטים,נוaha שאון מוקם לקביעתו הפטקנית "כי בעיר השחור קשר שכזה אין כייס". ואכן, בהמשך דבריו הוא נושא מעט מוחלטיוונו, ומסיג קביעה זו באמרו "כשהר מציגים התועמלנים והuitegoות המקומית את הסמנה הקומוניסטית אין הם מותכוונים בordon כל ליהודים העדדים מהוחר סכנה זו"⁶⁸. מנגמו משתקפת גם בדורו במצב הכללי בגרמניה. הוא כותב ש "ייתכן שהזיהוי בין יהודי לקומוניסט היה מוט מאליו בעיני היטלר או גבלס, אך לא תמיד בעיני הפעיל המקומי, חבר המפלגה בכפר מסוט"⁶⁹. קביעה זו אינה מונומוקה, ואינה נטמכת באסמכאות כלשהן, אך שיתכן להגיה שהוא שבעת באוון ישיר מהאגמה הכללית של הפהחה במשקל האנטיישמיות בחברה הגרמנית.

יש לציין שהתייחסו לדעות שעלו החוקרים בדבר הקשר שבין אנטישמיותם לבין אנטישמיות, או מר היילברונר שרובם אינם מקשרים ביניהם, להוציא את החוקרים היהודים והציונים⁷⁰, ובכך טוען, תוך הימועות מאמרה מפורשת, לקיים של זיקה בין מוצאים של החוקרים (היהודים...) והשתייכות האידיאולוגית, בין גישתם המועלית.

ג. התעמללה הנאצית – השפעתה, ומקומה של האנטיישמיות בתוכנה
לדברי היילברונר, במוחקו ההיסטורי היה מוכבל ליחס משקל רב לתעמללה, כנוםSSIיע לה策חלה הנאצית, אך הדבר טעון בדיקה נוספת⁷¹. כאמור עיתונאי שכתב שיטים לפני הוצאת הספר, nimmt דבריו הירינה שונה – עליה מחס שף והוא מונה על המודישים את מקומה של התעמללה, תוד הסתייגות המצענית שהושימוש בתעמללה היה מבוקר וזהו⁷².
בדוועה ה策חלה המפלגה בעיר השחור, הוא כותב שיש יסוד להנחה שהיא אכן קשורה לתעמללה; אלא למגוונות המקומיות, שגרמו לאייכרים לתמוך בפלגתו. מנגד, כאשר הוא מופיע למשך של העיתונות והליהו – בורגנית והקתולית, הוא טוע שהרוא השפעה על התמיכת הנאצים⁷³. תמורה מעתה העבודה שההיילברונר מוכן ליחס השפעה ריעונית שהבאה לתמיכה בheitschen, לעיתנות שאינה נאצית, בעוד שביחס לתעמללה הנאצית, קבוע שאן לה השפעה ניכרת, ושחותמיקה נגעה משיקולים מקומיים. ניתן לסייע את הסתירה שבין שני הקיימות, אך ראוי היה שההיילברונר יתיחס לכהודה זו.
על גישתו של היילברונר ביחס למקומה של האנטיישמיות בתעמללה הנאצית, ניתן לומר מושם של מאמרו, העוסק בתעמללה הנאצית – "לאן נעלמה האנטיישמיות הנאצית? תעמללה ופעילות אנטישמיות במפלגה הנאצית 1929-1933". לדבריו, עד 1928 נעשה באנטיישמיות שימוש בהתאם לאופinions המוקומיים של כל אזור, אך לאחר שתמפלגה הופכה למפלגת המווים, הונך הטען האנטיישמי בתעמללה, וזאת ככינעה לטעם ההמון שלא אחד את האנטיישמיות הקיצונית של המפלגה⁷⁴. תליית

השפעה להיבט נוסף של הנחות המחקר הראשוניות שלו – ראיית עליית הנאצים כארוע החורבן מהלך ההיסטוריה הגרמנית – הנחה המשלבת בראייתה של האידיאולוגיה הנאצית כהשכמה של איתה תוצר של התפתחות ריעונית עקבית.
כפועל יוצא של גישה זו, טוען היילברונר כי התקופה שבין 1916 ל-1924, תקופה יותר מכל להיעלמות מרכיבים אנושיים-רבים בקרב החברה והאליטות הגרמניות, ומכאן להתרפות של אנטישמיות המוניה בעלת מאפיינים גענניים⁷⁵. בولات התעמלותו מכל רף אידיאולוגי לעליית הנאצים, ולאנטישמיות, ומתחילה וראיינו את התקופה זו כגורם שיורם יותר מכל" לאיבוד כל האושן שנלווה ל"תאונה" ההיסטורית⁷⁶.

ג. אנטישמיות ואנטישמיות
היילברונר מביא את דעת ההיסטוריונים הרואים באנטי-بولשביסטים פן נוסף של האנטיישמיות, וטען ש"בעיר השחור קשר שכזה אין כיום בעולם הדמיומים של הפעלים והותשבים המקומיים". הוא מסתמך על העדר ביטויים כגון "הקשר היהודי בולשביסטי", ועל העדר תעמללה אנטישמית אינטנסיבית⁷⁷. אולם, במקומות אחרים הוא מציין את קיומם של מוטיבים העוסקים ב"יחסות הבין לאומיות העומדות אחורי מוסקבה", וכותב גם שלתקיפות על הקומוניסטים, שהטרבו בו ימות אנטישמיות⁷⁸.

הנמקת הטון האנטישמי בסיבה זו, היא פועל יוצאת של השקופטי באשר לתפוצת האנטישמיות בציורו הגרמני, אך ראוי היה לבסס את טיעונו על ראיות והוכחות כלשהן, ולא להסתפק בקביעה סתמית, יש לציין שבמונГО את האלמנטים החשובים של התעמולה הנאצית, מצין היילברונר את האנטישמיות, לצד האנטי מרכזיזם, "עקרון המנהיג", דחינת שיטות וימאר וכיצא באלו, כך שנראה שהוא אין מתחש לחילוטין לתפקיד החשוב שמילאה האנטישמיות בתעמולה הנאצית.⁶⁹

בהתיחסו לעיר השחור, כותב היילברונר שפעיליה המקומיים של המפלגה, כמעט ולא עסוק בתעמולה אנטישמית, בעוד שפעילים לא מקומיים שבאו לאזרע עד 1930, השתמשו בתעמולה אנטישמית חריפה.⁷⁰ ذקותו בניתוחה של השתייגות המקומיים מתעמלת אנטישמית, גדולה כל כך, עד שכאשר הוא נתקל בتوزעה של מקומי העוסק בתעמולה אנטישמית, הוא מתרץ זאת בכך שאותו אדם גולץ מהוץ לאזרע...⁷¹

היילברונר מביא מספר מקרים של שימוש בתעמולה אנטישמית על ידי מקומיים, מדגיש שהדבר נעשה רק לאחר שהצטרפו למפלגה הנאצית.⁷² העדבה שקדום לכך לא עסוק בתעמולה זו, מתייחסת עם הנחתו בדבר העדר ריקע אנטישמי באזרע. אולם, השימוש שנעשה בתעמולה זו אף בשנות ה-30, מעיד

ג. אנטישמיות כסיבה לתומכה בתעמולה
הילברונר קובע ש: "בניגוד לדעה המקובלת, לא מילאה התעמולה האנטישמית תפקיד חשוב בעלייתה של המפלגה הנאצית לשולטן".⁷³ ניתן להניח שדבריו מתייחסים לא רק לתעמולה האנטישמית, אלא אף לאייאולוגיה האנטישמית של המפלגה, שכן הוא מוסיף ואומר ש"הציבור הגרמני הגיע בדרך כלל בשלילה על ההתקפות האנטישמיות והקיצונית שבוצעו מגלי התעמולה הנאצית",⁷⁴ דבר הנבע מנוסחה מוסתנייניותם מן הסגנון ומן התוכן האנטישמי. נראה שקיומו זו, מותבשת על יחסו לתפוצתה של האנטישמיות בחברה הגרמנית, על ראייתו את עליית הנאצים כ"тайומה" ועל הבתו של גורמים האידיולוגיים לא היה משקל ממשוני בין הסיבות שהביאו לעליית הנאצים לשולטן.⁷⁵

על טענה נורצת זו, שנשווה במאמר עיתונאי, לא חזר במחקרים המדעיים, בהם אל הוא מצין שימושה של האנטישמיות בין הגורמים לתמיכה בנאצים, משתגנה בהתאם לאופיו של האזרע, אם כי בהוריו שהגורם המרכזי היה האנטי מרכזיזם, אותו אכן מקשר לאנטישמיות. בנויספאלך, הוא מנתה את גישות החוקרים לנושא, וטוען כי חוקרים מקומיים וגביסטים לנושא זה, ולמן מעמידים בחשיבותה של האנטישמיות, חוקרים יהודים מודגשים את מרכזיותה אצל הנטוונגה הנאצית; ואילם עוסקים מועלמים ממנה, וחוקרים שמרניים מודגשים את מרכזיותה אצל הנטוונגה הנאצית; ואילם עוסקים ציבורי הרחב.⁷⁶ במחקר על העיר השחור, הוא ממעט בהערכת תפוצתה של האנטישמיות בקרבת האוכלוליטה המקומית ובתעמולה הנאצית, אך בדוחו בتمיכת המיליליה הקתולי בטאציט, הוא מצין את האנטישמיות בין הגורמים שהביאו לתמיכה זו.⁷⁷

על חוסר החשיבות שמייחס היילברונר לאנטישמיות במחקר על העיר השחור, ניתן לומר מספר האזומות רשותה: אנטישמיות ויהודים מזכירים שמהו פעים, בעוד שבולשביצ'ים וקומוניזם מזכירים שלושה ושב פעים. יש לזכור שבברית הותmaleים הנטווניגים, היהודים הוויכרו שעומים, ומרכזים שבע פעים). לעומת זאת, יתכן שהדבר מוביל מופיעו המייחד של אזרע זה, אך כפי ישנאמר, תפוצה זו משתלבת בגישתו הכלכלית. יש לציין שהיבורו זהה, כאשר היילברונר זו באנטישמיות כגורם לתמיכת באציט, הוא עוסק בעיקר בתעמולה הנאצית, ואילו מתחזק בשאלת המחקה, על דרך הצבעת. האפשרית של נתיות אנטישמיות של קהילת הבוחרים, על דרך הצבעת. גם במאמר אחד מ-1933, שאותו הוזע פותח בשאלת המחקר "מה מקומה של האנטישמיות בהסבירו הניתן לעליית הנאצים לשולטן?", הוא מתחזק בתעמולה הנאצית, וכמעט שאין מתייחס באfon לשאלת המחקה שלו. אולם, יתגלה הינה שקיים חותמה בין שני הגורמים, ככלומר – העדר קיומה של תעמלת אינטנסיבית מעד על כך שה堠ומלים

הנאציסים האמינו שזו אידיאולוגיה שלא תביא להגדרת התרבות, ווותן גם מקום להגדרה שמדובר אכן לא היה שיקולו המכובדים. אולם, יתכן גם שהעדר קיומה של תעומלה אנטישמית, נובע מכך שלא היה בה צורך, שכן היא הייתה מושרשת בקרוב ההמון, והיותה גורם מרכזי שהביאם לתמוך במפלגה. لكن, ראוי היה שהילבורון יתייחס באוון ישר לשאלת המדונה, ולא שטמך על אינדיציות חכזניות.

ד. דניאל יונגה גולדהאגן

ד. ב. רקע כללי גולדהאגן, חוקר אמריקאי וכן ליטאנס שואה, עורך סערה ציבוריית עם פרסום ספרו "תלינים מרוץ" (Telings Marots) שפורסם בשנת 1995. בספר מוחלק לשני חלקים, הראשון שבו עסק בניתוחה של האנטישמיות הגאנית ושל התהילה השואלית שהובילו להשמדה, והשני מתמקד בספריה של יהדות-משטרת גראניט שפעקה בחיסול יהודים, ובאזורו וניהול מחנות ההשמדה וצדות המנות.

בספר זה מעלת גולדהאגן שתי תוצאות מרכזיות. ראשית הוא מתאר את החברה הגרמנית-חברה שבקרבת התפתחה אנטישמיות אלימינטורית (eliminationist antisemitism), ששורשיה בעברה הרוחנית של גרמניה, וטען שבתופעה זו היו מצוים כל המרכיבים החכריים שהובילו לאנטישמיות האקסטרימינטורית (exterminationist antisemitism). התוצאה השנייה שלו היא שכשר עליה הייטלר שלטונו,

הוא מרבית הגרמנים נכווים להשמדת היהודים, וכל שנדרש ממנו היה לאפשר להם למחזיא את רצונם לפועל⁸⁷. קביעות אלו עוררו דיון ציבורי טעון וסוער, וכן גם לביקורת נוקבת בקרב חוקרים.

בחלק העוסק באנטישמיות הגרמנית, גולדהאגן כמעט ואיו משמש במקורות ראשוניים. כמו כן, הוא מופיע בהתייחסות למחקרים קודמים שעסקו במושגים הנדונים במחקרו, וכןוצר ורשות שטענוטיו חדישיות ומקוריות, בעוד שגיאות דומות על/off כבר בשנות ה-50. הדבר גם פוטר אותו מן ההצעה להתייחס לטענות שהעלו קודמו, ועלולות להפריך את התיאוריה שלו⁸⁸.

ד.2. האנטישמיות בחברה הגרמנית ותפוצתה

גולדהאגן מקדים ואומר שהוא בוחן את החברה הגרמנית-בראה אנטרופולוגית, מתחילה עם הגרמני בעלם שתגביתו והכרתית שונה מזו של העמים האירופאים האחרים. הוא פועל שבימי הביניים ובעת החדשה המוקדמת התייחס אנטישמיות גרמנית אירופית ברמ"ח אירניה, ואנטישמיות זו המשיכה להיות אקסטремית ורבת-

מתיארו התופעה באשכנו של ימי הביניים, והדבר לבוארה מעיד על כך שלדעתו היו קיימים מאפיינים רגשיים כבר בתקופה זו, וזאת בגין היסטוריונים אחרים, המאוחרים את ראשית הילוצרות הזרות הגרמנית הלאומית לעת החדשיה, ואף לא יחד גרמניה⁸⁹.

סבירתו בדבר הiyouth של החברה הגרמנית "אנטישמי ברמ"ח אירניה", אופיינית לכתיבתו, המשופעת בקביעות החלטיות שאין מבוססת תמיד על מקורות המגנים אותן כראוי. לעומת זאת, בשעה שהוא אין-

אנטישמיות במאה ה-19, הוא קובע כי "הרוב הגדול של בני המעדות הנוכחים, ערוניים וכפריים אחד; והוסיף לדבוק בתבנית התרבותית החברתית הנוגעת ליהודים", ואומר גם כי גרמנים מן השורה "

"ייקו עס חלב אמס את התרבות האנטישמיות הקיימת"⁹⁰. מדבריו שם, קשה להבין כיצד הוא יכול

לקבוע שהרוב הגדול אכן דבק ב"תבנית החברתית" זו, והוא גם אינו מນמק את קביעתו בדבר "ייקון האנטישמיות עם חלב האם", קביעה שמקומה בכתבה ספרותית, ולא במחקר היסטורי.

לדברי גולדהאגן, האנטישמיות הגאנית שהתרחזה במאה ה-19, "יניכסה ושתנקה את צורת המולד

ההכרחי של האנטישמיות הנוצרית, אך הטעה אותו בתוכן חדש", כאשר השינוי המרכזי הוא המעבר מן התפיסה הדתית, שראתה ביוזדים גורם פגיעה, אך לא ייחסה להם מקום מרכזי בעיצוב החברה

הארופית, לאנטישמיות הגאנית, שראתה ביוזדים את הגורם הראשי להلاי העולם⁹¹. גישה זו,

הראה באנטישמיות הגאנית ו/orיאציה של האנטישמיות הדתית, מאפשרת לו לקשר בין האנטישמיות הימביבינימית לאנטישמיות המודרנית, ובין האנטישמיות הפלטיסט לאנטישמיות הגאנית, ולראות

את שרשיה האנטישמיות האלימינטורית בכתבי מרטין לותר. הוא טוען שבמקביל לצמיחת האנטישמיות הגאנית, התפתחה בגרמניה אנטישמיות אלימינציונית, שדגלה בשחרור גרמניה מן היהודיות⁹².

בדוקים שונים, שיער בין בול יהודים ושינוי דרכי התנהגותם, בין חיסולם הפיזי. אנטישמיות זו, כביס-ארץ ובעולם, אליה הגיעו מהמשך הדברים.

סללה את הדרך לאנטישמיות האקסטרימינציונית⁹³. כביס-ארץ ובעולם, אליה הגיעו מהמשך הדברים על-

תפוצתה של האנטישמיות, שכן מסתבר שלאננו רצה להפיג בתיאור תפוצתה של האנטישמיות, בכך

לחזק את כוחו של מושג האנטישמיות, שקיים מושג האנטישמיות הימביבינימית, המגדיר האנטישמיות כזרות הילוצרות הגרמנית במאה ה-20, כותגב גולדהאגן בمعין סיקום של גישתו כי "אין אף שרדין

על כך שעיקרו האנטישמיות הנאצית, המדמינה האנטישמיות שהריצה את החשיבה הנאצית על

היהודים, שלוו שרשים עמוקים בגרמניה, ועל כך שגם היה חלק מן התבנית החברתית התרבותית של

החברה הגרמנית ומרכיב בלתי נפרד מתרבות הפוליטית. אין עוררין על כך שהאנטישמיות הגאנית

ד. האנטישמיות הנאצית

גולדהןגן מציג את האנטישמיות הנאצית כగזרה מוצקה ואינטנסיבית של המודל הבסיסי של האנטישמיות, ואינו מאפיין אותה בהיבטים ריעוניים. הדבר מושתלב בגישתו הכלכלית, הדראה פוליטית עצומה במדידה ויציבה אין עורך על כך שבתקופות שונות היא הנהמה בגרמניה מותמיכת מוסדית מנות לגנדייה, הייתה חזורה בהרהור רצח. העניין היחיד שאי אפשר להכריע בו, למורות נפוצותה של השכפה זו על היהודים, הוא מספר המדוקש של הגורמים שדוגלו בה: בשנים 1900, 1920, 1933, 1940⁸⁷. בקטע זה מציג גולדהןגן בפניו הקורא מספר אמונות בלתי מעורערות, שהן מטען מטען

ד. 4. היטלר כגורם לעליית הנאצים

מספר התבאות של גולדהןגן ינתן למוד על המשקל הרב שהוא מיחס לדמותו ולפעילותו של היטלר. בתארו את צמיחתה של המפלגה, הוא כותב: "בשלב מוקדם הפך היטלר להיות מגיהה היטלי". היטלי, האינטלקטואלי והאידיאולוגי של המפלגה, והיה הפכה להיות "למפלגתו של היטלר"⁸⁸. גם בתנוחת תחילה רדיפת היהודים וההשמדת, מגמותו זומה. הוא כותב: "ברור כי הוא (היטלר א.ק.) ושקיבלאו החחלות המכريعות והיה המנייע העיקרי של הרדיפה שהגיעה לשיאה ברצח עם"⁸⁹. נשא זו באיה לידי ביטוי גם בשמו של הספר במחוזותיו העברית, המතאר את הגרמנים כתליינו של היטלר, דבר שמצוינו כמעקב המדיניות וככונון החרואות המכريعות. עם זאת, בסוקרו את הסיבות לעליית הנאצים לשולטן, מזכיר גולדהןגן את דמותו של היטלר רק בגרמנית, וגם מזכיר את הת忧וגות החברתיות, שגס אם לא הייתה-מושלמת, הרי שאין להעתיקם של ממנה לחלוין. כמו כן, הוא אינו עוסקת ברקע החברתי, הפליטי והדתי להזעירות האנטישמיות אך בהנחה שיש משמעות לסדר בו הן נכתבו, ניתן להסיק לכך שעל אף מקומו המרכזי במפלגה ויזיהה בעמו, ולמרות הטעkid המכרע שמלא לאחר מכן, לא היה דמותו ואישיותו של היטלר בין הסיבות המרכזיות לתמיכת הנאצים ולעליתם.

ד. 5. סיבות נוספות לתמיכת הציבור בנאצים

גולדהןגן עוסק בתפקידו המפלגה הנאצית ובעליתה לשולטן (1921 – 1933) בקידום-גמרץ, ולמרות שמדובר בנקודת ארכאה ובת חסיבותו, הוא מקדיש לה שיעים וחצי עמודים בלבד. יתכן שהדבר תואם את תפיסתו הכלכלית, לפיה היה הנאצים גילוי מתבקש של ה"גרמণיות", ולכן משמעות יתרה מהליך העניינים שהוביל לעליית הנאצים לשולטן, שלא היה אלא מעין תהליך "לשביעי". בדונו בגורמים שישו לעליית הנאצים לשולטן, הוא מזכיר את המשבר הכלכלי, הכלכלה לשדר והפסיקת אלומות הרוחן, החש מנין הששלות השמאלי, האידיאולוגיה ה"חויזית" של הנאצים ואישיותו של היטלר. הסיבה המילנית הייתה לדבריו העובדה שהנאצים נראו ככוח היחיד שיוכל

היותה כורעת הבולטות ביותר של האנטישמיות בגרמניה, ועל כך שהיא תפסה חלק ניכר מן השיחה הציבורית של החברה. אין עורך על כך שבתקופות שונות היא הנהמה בגרמניה מותמיכת מוסדית פוליטית עצומה במדידה ויציבה אין עורך על כך שאנטישמיות גזעית זו שראתה ביוזדים סכנת מוות לגרנדייה, הייתה חזורה בהרהור רצח. העניין היחיד שאי אפשר להכריע בו, למורות נפוצותה של השכפה זו על היהודים, הוא מספר המדוקש של הגורמים שדוגלו בה: בשנים 1900, 1920, 1933, 1940⁸⁷. בקטע זה מציג גולדהןגן בפניו הקורא מספר אמונות בלתי מעורערות, שהן מטען מטען החבורה הגנומית ומძודה כנוגעת באנטישמיות קיצונית, כאשר השאלה היחידה שנותרת פנואה היא: מהו המספר המדוקש של הגורמים שדוגלו בגישה זו בזקיפות שנותן.

ראשית, יש להבחין בכך שגולדהןגן כורך ייחדיו את ה"גרמנים" ואת ה"גרמניים", דבר הבא לידי ביטוי ברכף טיעוני, וגם באזכור השנים, הנעשה בלי להעלות את אפשרות קיומו של שני בין גלויי האנטישמיות בשנים שלפני עליית הנאצים, לבין השנים שלאהריה. שנית, נראה שתיאור זה והדינון הקודם לו, lokim בפשטות יתרה. הוא מתאר את המציגות בזורה מכילה, בוטה ועוד צדדי, ומתעלם מהתהליכים ההיסטוריים רבי שימושם שהתרחשו במהלך המאות ה-19 וה-20. בכתבה על תפוצתה ורחבותה של האנטישמיות הגנומית, אין בדבריו התייחסות ממשמעותית לעובדות העוללות להפריך את התיאוריה של. هذا אין זו בהשתלבותם המרשימה של היהודים בחיקם העיבוריים בגרמניה, וגם אליו מזכיר את התעווגות החברתיות, שגס אם לא הייתה-מושלמת, הרי שאין להעתיקם ממנה לחלוין. כמו כן, הוא אינו עוסקת ברקע החברתי, הפליטי והדתי להזעירות האנטישמיות בתקופה הגדונה. מתייאור את האנטישמיות, ניתן להסביר שמדובר בתופעה בעלת כוח קיום אימגננטי, שאינה תלויה בגורמים חיצוניים, בעוד שאין ספק שיש לה קשר, ولو גם קלוש ביותר, למשברים הכלכליים, לביעות הכרוכות במעבר לבנייה חברתית מודרנית, להשלכות חזה ורסאי, להשען מן הקומוניזם ול透פות נספota.

נראה שההעמלות מן הרקע להזעירות האנטישמיות, נובעת מרצון של המחבר להזק את התיאוריה בדבריו הייתה אלמנטי מרובי תרבויות הגרמניות, והיא קשורה לקודמת המוצאה האנטropולוגית בה הוא נocket בעסקו באנטישמיות הגרמניות (לדבריו, בנסיבות תופעה זו, יש להתייחס לנומיניס כאל עם שבניהםו ההכרתיות שונות מזו המוכרת לאדם המערבי המודרני⁸⁸). דיוון בקיומן של הסיבות שהשפיעו על התפתחות האנטישמיות, יחולש טיעון זה, שכן הוא יגע בראיותה כדייה שככל גורמי ניק עם חלב המוצעו לאנטישמיות אנטropולוגית לתופעה חברתיות "נוורמלית", תלוית-זמן ומוקס⁸⁹.

שלקטה המשקנות, ואות האחוריות על כך. בדרך זו הוא יוצר וושם מסוימים אצל הקורא, שלא למרא
ודוברים מפורשים בעניין, דבר הפטור מה צורך לבסס את אמינותו הטיעון עליו ורמו:
ורואה שהשימוש במשמעות זו נובע מן הקשי שיש לגולדהן בחוכחות קיומו של קשר בין האנטישמיות
לבין עליית הנאציזם, בעקבותיו זו עלולה לעורר את אינטואיטיביותו היהת מושרעת בחברה הגרמנית, והיתה גם
האנטישמיות בחברה הגרמנית, שכן אם האנטישמיות הייתה מושרעת בחברה הגרמנית, לא הייתה גס
היסוד העיקרי לפוליטיקת הנאצית, כיצד יוכל שלא היה קשר בין הצלחת המפלגה הנאצית לבין
האידיאולוגיה האנטישמית שלה?!
ורואה שזו הסיבה שהביה את גולדהאגן לדוחוק את הדיוון בקשר מרוצי כל כך, להעורת השולטים
המצאות בסוף ספרו, שם הוא כותב כי "קשה לדעת כיצד בדיק השפעה האנטישמיות של הנאצים על
הצלחות האלקטוראלית, בהשוואה לנורמים הרבים האחרים שימושו אליהם את הגורמים ... בעוד
שהסבירות המשוערות הסבירות ביותר שהביאו אנשים לבחירות בטעים, הי' ללא טפק מצוקות הימים
הזהירות – שעפל הכלכלן, האנזרלמוסיה הפליטית והחוותמונטוטה המוסדיות של ויימאר – ברור כי
האנטישמיות האריסטית והחכנית של היטלר, לא הניאה מיליון גורמים מלהשליך את יהבם עליו"⁹⁸.
אמירה זו, לפיה כל שוניון לומר שהוא שאהנטישמיות של היטלר לא מנעה את הגורמים מلتמוד בו,
מעידה לפחות טיעונו של גולדהאגן בדבר קיומו של קשר בין האנטישמיות הגרמנית
והנאצית לבין ההצלחות המפלגה הנאצית ועלייתו לשולטן.

שאל פרייזלנדר

הה. רקע כלל
המקור המרכזី לבחינות עמדותיו של פרידלנדר ביחס לשאלת הנזונה הוא ספרו "גרמניה הנאצית" (1939). בספר זה מנסה פרידלנדר להציג את שנות הרדיופת הנטול יהודים, שנות הרדיופת 1933–1939. בספר זה מנסה פרידלנדר להציג את שנות הרדיופת הנטול יהודים מנקודת מבטו של הרודף והן מנחות מבטו של הנרדף, ובכך להגעה לתיאור ולייצוח אמינים יותר מאשר מתקבלים בכתיבת העתקת רק. באחד מן העדדים. למרות שהספר מותמקד בתקופה שלאחר עליית הנאצים לשטון, ניתן למצוא בו התייחסויות רבות לנושא דיווננו. בספר זה עושה פרידלנדר שימוש במגוון רחב של מקורות, החל במסמכים המפלגה הנאצית, דרך מסמכים הקהילות היהודיות, וכלה במחקרים שנכתבו על ידי בני לאומיים רבים, יהודים ונוצרים: כמו כן, עשוי במאמרים נוספים של פרידלנדר: 1. "אי אלו מחשבות על התיאור ההיסטורי של החזון נאצי-סוציאליסטי"; 2. "משמעות ההיסטוריה של השואה – עניינם בבחינות אהדות שלה"; 3. "נאיטישמיות להשמדה" מהקדם ההיסטוריוגרافي על המדיניות הנאצית כלפי היהודים ותרגיל באינטפרטציה".

להשליט סדר באנדרטומוסיה הפוליטית והכלכלית (בין היסיות המזוכרות, בולטות בהעדות האנטישמיות, והדבר ידוע בהמשך).⁹³

ד. 6. אנטישמיות מרפלסיות אנטישמיות: גולדהagan מזכיר את החשש מהשימוש בין היסיות לעליית הטעצום, ואומר שהמאנק בשמאל היה אחד העניינים שהטעצום התמסרו לו, אך איןיו קשר זאת לאנטישמיות הגרמנית והאנצית.⁹⁴ הדבר מובן על רקע ראיינו את האנטישמיות כגורם ריעוני מושרש, שבכדי לשמר על חיוניותו אין צורך בשימוש בחיזוקים ריעוניים מתחומים אחרים.

ב' 7. היחסותה הנאצית – השאטמה, וmockomah של האנטישמיות בתווך

גולדהאגן מתעלם מן התעומלה הנאצית לפני העלייה לשטון, ומזכיר רק את קיומה לאחר מק⁹⁵. הדבר משתלב במוגמות הקיצור בה הוא נוקט בדונו בגורמים לעליית הנאצים. יתכן שהתעלמו גם מן היבט האנטיישמי של התעומלה הנאצית, וזאת מכך שלאור תפיסתו כייחס לאנטישמיות הגרמניות, לא היה צורך בתעומלה כדי להפיץ אותה בקרב הגרמנים, כך שהשימוש שעשו בה הנאצים, אינו נטפס כגורם בעל חשיבות והשפעה ממשית.

7.8. אונטושםית בז'יבת לוגמייה באנצ'יק

בשאלת היותה של האנטישמיות סיבה לתמיכת בנאצים, שאלת הימולת לכואורה להוות "יעיר לקמוס" לבדיקת אמונות טיענו של גולדהאגן בדבר עצמותה של האנטישמיות הגרמנית ותפוצתה, מנסה גולדהאגן להתחמק מהכרעה ממורשת: הוא רומו שהאנטישמיות הייתה גורם שהגדיל את ההנימכה הציבורית במפלגות השונות, ואמרו כי "מהגיגי המפלגות, שהבינו כי האנטישמיות מדילה את קהל בחוריין גם בקשר מעמד הפועלים, נמנע בערוב ימיה של ויימאר מלתקוף את האנטי-semblyot היטלר, אף כי תקפו אותו בעניינים רבים אחרים". כמו כן, הוא כותב שי"מרכזיות האנטישמיות בהשקבת העולם, במצוע וברטוריקה של המפלגה – הגם שהייתה מעובדת ולאימה יותר בדורנה – שיקפה את הרשות שפיימו בתרבות הגרמנית. ואולם, נסיקונה של המפלגה בגרמניה בסוף העשור, היהינה מטהורית"⁹⁷.

במשפטים אלו מנסה גולדהאגן לرمозו לקיומו של קשר בין האטיזמיות הנאצית לבין "ניסיונות של המפלגה", וזאת באמצעות שימוש במלת החיבור הבלתי מחייבת *יעאמונט*, המטלילה על הקורא את

שהתפשטה בכל רחבי גרמניה בשנות המלחמה, וביתר שאת אחרי תבוסת 1918¹⁰⁴. אך רוחו הדרך בין מסקנה זו, לבין גישתו של גולדהאגן, הטוען שככל גרמני ינק את האנטישמיות עם חלב אמו. בדומה לו, פרידלנדר מדבר על קיומה של אנטישמיות גרמנית אופיינית, אלא שהוא עסוק בסוג אחר של אנטישמיות – ה"אנטישמיות הגואלית" מביתו מדרשו של חוג ביירוי, שטענה לקיוםו של מאבק לחים ולמונות בין הארים זהו "איוריות" ליהודים ולחזות, מאבק שאמ' יוכתר בהצלחה, ביא נושא הועלם¹⁰⁵. פרידלנדר טוען מצין את התקמיה באנטישמיות קיצונית זו, אך תיאורי ביחס לעוצמתה של האנטישמיות הציבורית לאחר המלחמה, ואף לאחר עליית הנאצים לשטון, מלבדים לכאורה על כך שלא הייתה תמייה רוחבת היקוף בתורת האנטישמיות הגואלית¹⁰⁶. לדבריו, התגברות תחושות הקיפוח הלאומיות לאחר התבוסה ב-1918, והחשש מפני מהפיכה שמאלית, חזק את האנטישמיות בתקופה שלאחר המלחמה, וכי התפשטה בקרב חווים פוליטיים רבים, בעלים התרבויות והאומנות ובציבור הרחב.

הוא מציין כי האנטישמיות הגואלית ספקה "תשובה לחירות הזמן", אך במקום אחר קובע שקשת להעיר את תפוצת הנישות האנטי יהודית ואת עצמותן, ושביר להניח שאין מדובר בשטחה, אלא ב"תחושה מעורפלת של אי נוחות בקשר ליהודים"¹⁰⁷. רושם כזו עולה גם מתייאור רשות של האוכלוסייה הגרמנית לצדים האנטי יהודים בהם נקטו ה antis. לאחר עלייתם לשטון. לדברי פרידלנדר, "האוכלוסייה היהודית כנראה רובה פטיבית ביחס אל החסנה והמושכת של המפלגה. זו לא עוררה כל התגוננות, אבל אליהם אנטישמיות יהודית גלויה וברורה, ערדה פעים רבות מורת רוח", וחוא מתאר גם מקרים רבים של גילוי אחדה ליהודים¹⁰⁸.

מיטוחיו של פרידלנדר עולה שבמיהה שאנטישמיות היהודיה נפוצה בגרמניה, החל מאמצע המאה ה-19, ועד לשנות השלישי של המאה ה-20, אין מדובר באנטישמיות קיצונית, אלא בנימיות מוגננות וסתית של אנטישמיות. لكن, תמורה מעט להשיבות התייריה שהואה מיחס לתורת האנטישמיות הגואלית, שעל שמה נקרא הפרק השלישי בספרו המוקדש לעיסוק באנטישמיות. יתכן שהציגו הנרחב בתאנטישמיות הגואלית, צבעו מן התשיבות שפרידלנדר מיחס לתרבות זו, בהקשר של עיצובה האנטישמיות הנאצית והמדיניות היהודית של המשטר הנאצי.

ה. האנטישמיות הנאצית

לעת פרידלנדר, לא היו באנטישמיות הנאצית חידושים ותוספות משמעותיות על תורת האנטישמיות הגואלית, אך שהיא מהויה המשך למגוונות שהו קיימות בחברה הגרמנית כבר בסוף המאה ה-19. הוא קובע שהאנטישמיות הגואלית באה לביטויו העליון של היטלר, אך היא לא הייתה נחלתם של

פרידלנדר סביר שיש להתייחס לתקופה הנאצית כל חלק אינטגרלי מן ההיסטוריה הגרמנית, וזאת לאורות בה מעין "תאונה" היסטורית¹⁰⁹. מסתבר שגישה זו אפשרה לו לדון באופן שיטתי הנטצית ובמשמעותה לה בהצלחת המפלגה, מנקודת מבט רוחבה, המאפשרה לבחון גם את השפעתו של מגמות אנטישמיות שהיו קיימות בחברה הגרמנית עד לפני הופעתה המפלגה הנאצית. כמו כן, פרידלנדר מודע גם לכך שمسקנותיו ותוצאותיו של דיוון העסוק באנטישמיות ובגזענות, קיימת נטייה לשלוח את התאנציטס מהמחקר – כאשר מדובר במחקר המוכר באנטישמיות ובגזענות, מושפעות מבחירתו נשא לאנטישמיות וללאומות גרמנית, בעוד שכאשר עוסקים בשושני הגרמנים של התאנציטס, נוטים להמעיל במקלה של האנטישמיות כורות שהופיע על הנאציטס והצלחותיו¹¹⁰.

ה.2. האנטישמיות בחברה הגרמנית והתפוצתה

בתארו את גלגוליה של האנטישמיות בגרמניה עד להופעתו של היטלר, עוסק פרידלנדר בగילויו החל מבלת האמנציפציה, תוך תיאור של התפתחות הדורגות בעוצמתה ובמיקפה של התופעה. בזמנו באנטישמיות שרירה בגרמניה עד מלחמות העולם הראשונות, הוא מציג תקופה מואצת של הקיום היהודי בגרמניה, כמערכות בה השתלבת העוררות מוצלחת בתוכמים ורכיבים של חיי החברה הכלכלית, עם תחושות של זרות וניכור הדדי. לדבריו, על אף הצלחות היהודים והשתלבותם, היט נחשפו לאיבה שנבעה בראש ובראשונה משוגנות ומחולשתם, אך הייתה קשורה גם לשנתה היהודית – מסורתית ולאנטישמיות גזענית¹¹¹.

לדברי היילברונר, ביחס לשאלת קיומה והיקפה של האנטישמיות הגרמנית בתקופה שקדמה למלחמת העולם הראשונה, מקבל פרידלנדר את גישתו של גולדהאגן, הטוען לקיומה של שנתה יהודים עזה שהייתה חלק מן התרבות ההכרתית והתרבותית של הגרמנים. היילברונר סומך את עטמו על הדרכו בתואר פרידלנדר את המצב בגרמניה ערב המלחמה¹¹². נראה שאין מקום להשוויה בין גישות שני החוקרם, שכן ביחס לקיצוניתו ולתופוצתה של האנטישמיות בגרמניה בתקופה זו, פרידלנדר רוחק מגישתו החלטתית של גולדהאגן, וקיימות בדבריו נימות שונות. הוא קובע אמנים שגישות אנטי יהודיות הוזרמו בזופן ממוסך אל לבו של החברה הגרמנית, בממדים שלא היו קיימים במדינות גדולות אחרות במערב אירופה, אך במקומות אחרים יכול היה לסייע לטובות שבחשווה לאנטישמיות בצרפת, באוסטריה או ברוסיה, האנטישמיות בגרמניה לא הייתה הקיצונית ביותר¹¹³. פרידלנדר אמנים קובע בחילופיות שאנטישמיות היהודית קיימת – "היה אשר היה כוחה היחס של האנטישמיות לפני המלחמה, מכוחותה הייתה תנאי הכרחי לאיבה האנטי יהודית הנורבת"

הושא העיקרי – היהודים, והוא נטפס ככלי המשמש את היהודים להשתלשות על הולם¹¹³. מדברים אלו עולה לפאוורה שניתן להוות אמירה או מדיניות אנטישמיות מרכסיטית, אנטישמיות. יש לציין שטענותיו של פרידלנדר בסוגיה זו, נסמכות עיקר על ראיות מדבריו וכתביו של היטלר, והוא מזהה בין גישתו של היטלר לבין הנאציזם – "אצל היטלר, בשנותיו הראשונות, הבולשווים אינם בין האובססיות המרכזיות. הוא חשוב רק במידה שהוא נורם מן הנושא החשוב – היהודים. אך העונה השנאציזם הוא בראש ובראשו תגבור בהלה לבולשווים אינה תואמת את הידוע על ראשית ימי היטלר", וכן "בנאציזם, תפיסת האנטישמיות מקום מרכזי ומיוחד, והיהודים, ולא המרכסיטים היו מטרתו של היטלר בתבטאותיו הראשונות והאחרונות"¹¹⁴. עם זאת, לא ברור אם גםasco מזכיר על תודעתה החמוניות שתמכנו בנאצים, ניתן להזות בין שני התופעות, שכן יתכן שבמידה והחמון תמכנו בנאצים בغال חשים מפני המרכסיטים (כפי שאמר פרידלנדר ביחס למעמד הבינוי במערב אירופה), לא בעד הדבר מאנטישמיות, אך שבחינה מעשית לא הייתה זהה בין אנטישמיות לבן אנטישמיות.

ה. התעומלה הנאצית – השפעתה ומקומה של האנטישמיות בתוכה
פרידלנדר-כמעט ואינו דן בתעומלה של המפלגה הנאצית, ומתמקד בתיאור התעומלה של היטלר. הוא אומר שהשकפת עולם של היטלר הייתה והתומה כל כולה לתעומלה פוליטית ולפעלה פוליטית, ומתראר את השימוש שעשה היטלר בתעומלה, ככלי מניפולטיבי שיש לו לשנות את תזימתו מעת לעת. לדבריו, חלק ניכר מפעילו התעומלתי של היטלר הוקדש להפצת האידיאולוגיה האנטישמית שלו, מה האמין באמון ובתמים, אלא שבתקופות שבחן רצח רושם מתו, יותר מאשר ליחסו יהודים, או בהופעות בפני פורומים "מוחניים", שבהם רأוי היה להמנע מהבעת דעתות אנטישמיות חריפות, והוא מיתן את דבריו¹¹⁵. יש לציין שההיסטוריה אחרים שהתייחסו להורדת הפופול האנטישמי של המפלגה לאחר 1930, כהיילברוגר, רואה כהוכחה לכך שהאנטישמיות לא הייתה אלא אמצעי טקטי, בו השתמשה המפלגה כדי לצבור אחזקה, וזאת בשעה שהפסיק למלא את יעדו ביעילות.

פרידלנדר-כמעט אין בחרכה בחילוחה של התעומלה בגין הטעונים לתמייה באידיאולוגיה ובמפלגה הנאצית, אולם מהובטאות אגבויות שלו, המתיחסות לתקופה שלאחר עליית הנאצים לשטון, נראה שהוא אינו מadius העלה רבתת לתעומלה הנאצית – "האוכלות היהינה כנראה רובה: סקיבת ביחס אל ההסתה המתמשכת של המפלגה", וכל שהוא יכול לומר היא העובדה שתעומלה זו לא עוררת כל התנגדות¹¹⁶.

רבין, וד孤ו בה רק תבורי האליטות והגרעין הקשה של המפלגה. ובמס' מ-האנטישמיים הקיצוניים במפלגה ובצבא הצבאי, הונעו מאנטישמיות-מסורתית, שהתבססה על נימוקים ומינאים חברתיים וככלבים¹¹⁷. לעומת זאת, האנטישמיות הגואלת זכתה להשפעה ממשותית, לא בכלל תפוצתה הרחבה, אלא בכלל שאומצה על ידי ההנהגה הנאצית, שיעבה את מדיניות המפלגה והמדינה. יש לציין שבמאמרים מוקופה מוקדמות יותר, ציין פרידלנדר את קומו של אלמנש יוזחי באנטישמיות הנאצית – ההשוויה בין היהודי לחידך, שהייתה "הדחף האוטונומי והיסודי להשמדה"¹¹⁸. אולם, בכתיבתו המאורחת קשה למצוא המשך למגמת הניתנת היסטורי – פסיכולוגי.

ה. היטלר כגורם לעליית הנאצים

פרידלנדר, המציג את מרכזיותה של האנטישמיות בהשקייה עולמו של היטלר, מරחיב בתיאורה, וועל עשרה עמודים מתוך הפרק העוסק באנטישמיות, המונה ארבעים ושלשה עמודים. כמו כן, הוא מדגיש את תפקידו של היטלר בעיצוב ובביצוע המדיניות האנטי יהודית.¹¹⁹ גישה זו, מובילה להענקת משקל משמעותי לגורם האידיאולוגי בהבנת המדיניות האנטישמית, אך קשה ללמידה על מקומה של האנטישמיות כגורם שייעל עליית הנאצים, שכן פרידלנדר אינו מתייחס לזרמת דמותו של היטלר ולהשפעת האידיאולוגיה שלו על עליית הנאצים.

ה. סיבות נוספות לתמיכת הציבוריות בנאצים

פרידלנדר אינו דן בספריו בסיבות הכליליות וברקע לעליית הנאצים, וזאת כנראה משום שהוא אינו נוגע באופן ישיר לנושא דיוינו. כפי שצייני, הוא עד להטייה מחקרית שלולה להיווצר עקב ההתמקדות ב"הAGENT היטרי" של הנאצים, אך שיש להזכיר שהדבר אכן מוביל להזשת יתר של מקומות האנטישמיות כסיבה לתמיכה בנאצים.

בדונו באירופה המערבית כולה, מצין פרידלנדר שהנאצים משק את בני המעלם הבינוי בשל גישותיהם האנטי ליבורניות והאנטי מרכסיטיות¹²⁰.

ה. אנטישמיות ואנטישמיות

פרידלנדר חולק על עמדתו של נולטה, וסובב שמקורות האנטי מרכסיט האנטי ניועם באנטישמיות של התנועה. הוא חולק על הטענה שהנאצים היהו תגובת נגד לבולשווים, וטוען שכן בשנותיו הראשונות של היטלר, והן לאחר עלייתו לשטון, הייתה שימושה בבלשווים רק במקרה שהוא נורם מן

א. מהותית ג? ב? ה? טקטיות
ב. קשורה לאנטי-ג? ב? ה? לא קשורה
شمויות עממיות ג? ב? ה? לאנטי-עממית

3. היטלר גורם לעליית הנאצים:

גורם משמעותי ג? ב? ה? גורם לא
משמעותי ג? ב? ה? גורם מושפע

4. סיבות נוספות לתמיכת הציבורית בנאצים:

רעיון ג? ב? ה? נסיבות

5. אטי מרכזיות ואנטי-עמימות:

קיים קשר ג? ב? ה? אין קשר

6. התוממות הנאצית - השפעה ומקומה של האנטי-עמימות בתוכה:

א. משפעה ב? ג? ה? לא משפעה
ב. מקומות מרכזי ב? ג? ה? אין מקומות
לאנטי-עמימות
מרכזיא לנטו

7. האנטי-עמימות כבסיס לתמיכת בנאצים:

נימה לתמיכת ג? ב? ה? לא גינה לתמיכת

המשועאות עדותנו של כל היסטוריון ביחס לשאלות המחקה השונות, עליה שבדרכ כל קיימות עקבות

בדרכ בה הוא מענה את האירועים ומוכנס לתמונה שלמה, כאשר הדבר מושפע בדרך כלל מגישות

מחקריות וריעניות. ככלות. לדוגמה, היילברון, המועל במשקל האנטי-עמימות וההיבטים הריעוניים

כגורמים בעלי משמעות ביחס לשאלות הנדרות, מושפע מראיותו או עלית הנאצים ב'יתאוניה'.

histo, ומתחות המחקה המקומי, המתמקדת בהבנת השפעותן של מגמות נסיבות ומקומיות,

שם יתווך תהליכיים כלל גרמניים.

עם זאת, חלק מהוישאים נition להבוחן ביחס עקבות, שיכל לנבע מנויות אישיות של ההיסטוריה,

או מהעדך קשור ממשי בין השאלה הנדונה לבין השאלות האחרות. לדוגמה, בוגע ליחס שבין אנט

מרכזיים לאנטי-עמימות, סובר פרידלנדר שניינו זהות בין התופעות, אך עם זאת הוא קובל כי

לאנטי-עמימות לא היה משקל משווה כגורם שהביא לתמיכת בנאצים, וזאת על אף הדמייניות של

הפסרים האנטי-מרכזיסטיים של הנאצים, ולמרות האווירה הציבורית לפוגת החשות מפני

המרכזיסטים.

כמו כן, לעיתים קיימת הטענות מוחלטות של היסטוריון אחד, מסוגיה שחרבי ייחסו לה חשבות

רבה. כך ביחס לגולדהאגן, עדותו בדבר שרשיותה של האנטי-עמימות בגרמניה, הוכת את התעומלה

האנטי-עממית לגורם שאינו רלבנטי לעצם קיומה של הטענה, וכן ביחס להילברון, שנותה שלא

ה. האנטי-עמימות כבסיס לתמיכת בנאצים

פרידלנדר, שכטב רבות על האנטי-עמימות הגרמנית והנאצית, נמנע מלעסוק באופן ישיר בשאלת

השפעתה על התמיכה בנאצים. בכך שחדרב נובע מכך שהוא אינו יכול להציג עמדה שיכל לבسطה

כראוי, ויתכן שהוא אכן רוצה להציג את מסקנותיו. בנווא, אך מספר אמרות הפוזרות בספר,

נראה שלדעתו האנטי-עמימות הנאצית לא הוויתה גורם שהביא את ההמוניים לתמוך במפלגה הנאצית.

כasher הוא זו במצב הפלוטי בגרמניה בשנות העשרים, הוא מציין שהי מפלגות שנכוו בכוון אנטי-עמיטים,

מתוך תקווה שהדבר יביא להגברת התמיכה בהן, אך לא כך היה.¹¹¹ בתתייחסות ישירה למפלגה

הנאצית, הוא קובע שהאנטי-עמימות ההיסטורית, בה תמכה בצוות או אחרות רוב הגרמנים, לא

התבטאה אלא ב'חוור' נוחות בקשר ליהודים', ו'יתכן שטייעת לבטול כל רווייה מפמי הנאצים, שאולי

היי הגרמנים חשים אלמלא כן'.¹¹² כמובן, לכל היותר גרמה האנטי-עמימות הגרמנית לכך שהעם לא

יתנגד לאנטי-עמימות הנאצית, אך אין לומר שהיא הביאה לתמיכה בנאצים.

גישהו של פרידלנדר מעוררת עזין, שכן ההיסטוריון המציב את האנטי-עמימות במרכז האידיאולוגיה

הנאצית, וסביר גם שהיא הייתה נפוצה בקרב הגרמני, צפוי היה שהיא יקשר בין תופעות אלו לבין

התמיכה בנאצים, אך הוא אכן עשה זאת. נראה שהדבר נבע מראיינו את האנטי-עמימות העממית

הגרמנית, כתופעה וכאידיאולוגיה השוונם לחלוין מן האנטי-עמימות הנאצית, שהייתה אנטישמיות

גואלת. המרחק בין שתי האידיאולוגיות רב כל כך, עד שמי שדוגל באנטי-עמימות מסורתית, אינו חש

קרבה ריעונית לאנטי-עמימות הגואלית, ולכל היותר יהיה אידיוש לפיה. בכך שגיעה זו, היא שגרmeta

פרידלנדר לפותח את ספרו בשני פרקים העוסקים בתיאור המדיניות המשלטת נגד היהודים לאחר

עלית הנאצים לשטון, וביחסן של האליאות למדיניות זו, ולעסק באנטי-עמימות: שנים שקדמו לעליית

הנאצים לשטון, רק בפרק השלישי, שכן הדר קשור-סיבתי בין קיומה של האנטי-עמימות לבין עלית

הנאצים לשטון, מיתר את הדיוון בה, קודם לניתוח המדיניות הממשלתית ויחס האליאות אליה.¹¹³

ו. סיכום

ב כדי להשווות בין דעותיהם של היסטוריונים השונים, וכך לבדוק את ההתאמה בין מדדיותיהם ביחס

לשאלות המחקר שנדונו, בין מדדים לנבי שאלת המחקר המרכזי, אוצר בהמחשה גרפתי.¹¹⁴

1. האנטי-עמימות בחברה הגרמנית:

א. נפוצה ג? ב? ה? לא נפוצה
ב. גוננית ג? ב? ה? מסורתית

2. האנטי-עמימות הנאצית:

להתחשב במורים ריעוניים, ומוכיח את קיומה של אנטישמיות גרמנית, דבר המוכיח את האנטישמיות של המפלגה הנאצית לורס חסר ממשות. ניטויהם של החוקרים באלו כדי ביטו גם במקום שום

הקדשו לדין בשאלות שאוונן רצו להציג, ובשימוש באמצעות מילים שוכנעות בולטות העובדה כי ביחס לשאלת המרכזית, הובנת את אינטגרציית טיעני החוקרים לאור מבחן המציאות – עד כמה השפעה האנטישמיות על התמיכה הצבאית בטאים – קשה למוצא התייחסות

מפורשת בדברי רוב החוקרים. הם יכולים בוצרה מובסות במידה זו או אחרת, לקיימו של תופעות מסוימות, אך לאשר הם נודשים לסגור את הקוווט, ולקשר באופן ממשי ותכליתי בין התופעות

השונות, הדבר אינו עולה בידם.

¹ על הגורמים המשפיעים על עזיבת הכתיבה ההיסטורית דאה למשל דיניב א', "גובלות האובייקטיביות

² באשר איזה איזה מפלגה הנאצית, הכתובת הוחזקה בהצלחתה במושבות ההיסטוריה האנתרופולוגית, שקדמו

³ קפקול, שכזאת היה אכן מושמות רביה לנושא דיניב.

⁴ הדיוון נערך לפני סדר כרונולוגי, ונקבע לפני שנת החזרה של היסטוריון. אין

⁵ בכבודו לחייחס לשאלה השפיעה והזיקה שיש לשונת כתיבתו של כל דבר, על היראה והזקנות זו, כמו כן, כל

⁶ אמן מלחתיות לשאלת השפיעה והזיקה של היסטוריון על כתיבתו. הטענה כי גישותו הושנתה של

⁷ ההיסטוריון מושם היסטוריון, ולא אגב הדין הפרטני בשיטתם. ר' אב תשמד', 14.8.87.

⁸ ראה דברי צימדמן אצלnan, לא נודה ממשי היסטוריון, דבר. בקורס ספרי, ר' אב תשמד', 13.11.89. ראה גם דברי של

⁹ בארכריך היסטורייה היא מותחה הכל יכול לנוט בסארות, ידישת אחותות, כי באב תשמד', 31.7.89.

¹⁰ בראך ק. ד. הדישותה וגדרותה – הושפעו מהתוצאות של הציגו סוציאליים, תל אביב תשמד', כ. א,

¹¹ עמי. 49. (להלן – בראך, היקסטורה). בראך, היקסטורה, עמ' 53-49.

¹² בראך, היקסטורה, עמ' 213, 66-55.

¹³ שם, נמי. 55.

¹⁴ שם, נמי. 54.

¹⁵ שם, נמי. 69.

¹⁶ שם, נמי. 266-265.

¹⁷ שם, נמי. 126.

¹⁸ שם, נמי. 69.

¹⁹ שם, נמי. 133-117.

²⁰ שם, נמי. 222-207.

²¹ שם, נמי. 217-216, 187, 183. ראה גם שם, 83.

²² לנוסא-זה, הווא מקדים 18 עםודין. שם, 99-93, בהישלך עטוק בעמ' 99.

²³ ידיעות ואחרוןות (לעיל המ' 5).

²⁴ שם, נמי. 49-13.

²⁵ שם, נמי. 215-207.

²⁶ שם, נמי. 247-241, 245-234, 233-222, 68, 49.

²⁷ שם, נמי. 233-222.

²⁸ בראך, היקסטורה, כ. א', עמ' 222-219. ראה גם בעמ' 142, 264-261. בינהו לחוקרים אחרים, הוא אכן מכך

²⁹ את קדמת של המכתר השון, האנטישמי משליחי שנות ה-20.

³⁰ שם, נמי. 239, 213, 68. הוא אכן מבהיר את השירמשה במינוחו "עלית האנטישמי". הוא אפס כותב על "עלית"

³¹ שם, כ. א', עמ' 49. הוא אכן מבהיר את השירמשה במינוחו "עלית האנטישמי". בהתייחס להתקוממה בסוף שנות ה-20, אך דאה שכאן מתקיים לפחותן ב-1933, איזה השומד במרקם דיאלוג בברכ' א' של ספר.

³² ראה מלמן ד', השואה וקודה, תל אביב תשנ"ה, עמ' 32-30.

- ³³ ז'יל', השואה – גודל יהוד, אידאולוגיה 1945-1932, ירושלים תשס"ג, עמ' 63-52, 63. (להלן: השואה).
- ³⁴ שם, נמי. 56-60.
- ³⁵ שם, נמי. 34. לא ברור לי האם וושימוש במשמעותו 'אנטי יהודית' במקום 'אנטישמייה', וושימה מכוון לכך יהודין וושימוש של היהודים הפטניים, כדי לדוחש את המדד המוסיב הבודנגי-הארופאי, או שמדובר במשמעותו 'אנטישמיות'.
- ³⁶ שם, נמי. 57. בחלק השוני של ספרה, חשותה 'בשואה והירופאי', מגדישה יהל' את הצד הנומני באנטישמיות האנטישמיות. ראה גם, שם, עמ' 68. בחרואה לתפקיד המפלגה, אומרת כי: 'בצד האנטישמיות בלבד בהן מוגנות'
- ³⁷ הש�ו, נמי. 68. בחרואה לתפקיד המפלגה, אומרת כי: 'בצד האנטישמיות בלבד בהן מוגנות מוציאות – כלומר, המוקד – האנטישמיות.'
- ³⁸ שם, נמי. 72.
- ³⁹ שם, נמי. 63.
- ⁴⁰ שם, נמי. 71, 64-63.
- ⁴¹ שם, נמי. 17-16.
- ⁴² שם.
- ⁴³ שם, נמי. 72. ראה גם שם, 34. שם מוחר, בחען ורצף, את התעוללה, הטרור והוויסות הכלכלי.
- ⁴⁴ שם, נמי. 72, 66, 34.
- ⁴⁵ שם, נמי. 72, 63, 57, 55, 17.
- ⁴⁶ שם, נמי. 18. הילברוד מציין: 'האנטישמיות הגרמנית ואלה הנטשייתית הוהיסטוריה הגרמנית, האזק, חבורות וטירות, כי... הילברוד' (להלן: האנטישמיות הגרמנית), 23.1.98.
- ⁴⁷ Heilbronner O. The Role of Nazi Antisemitism in The Nazi Party's Activity and Propaganda. A Regional Historiographical Study', The Leo Baeck Institute Year Book, Vol. 35 p. 437.
- ⁴⁸ היילברוד ע, עליית המפלגה הנאצית לשטן, ירושלים תשש"ג, עמ' 308-305.
- ⁴⁹ היילברוד ע, עליית המפלגה הנאצית, ראה גם דעתו והומגדת של פרידלנדר, להלן, עמ' 30.
- ⁵⁰ היילברוד ע (עדיין העי), ראה בהיילברוד ע, בצד התובשות הפולחן הופיעי, האזק, חבורות וטירות, כי בצד התובשות, ראה גם בקדורטה של פרוד ד', ידכן הוא פוך האנטישמיות הגרמנית, האזק, חבורות וטירות, עמ' 6.2.98.
- ⁵¹ ראה בעמית המפלגה, עמ' 192-194 ועמ' 264.
- ⁵² השם, נמי. 135.
- ⁵³ השם, נמי. 193-192.
- ⁵⁴ ראה יילברוד ע, לאן נעלמה האנטישמיות הנאצית? חטופה ופעריות אנטישמיות במפלגה הנאצית, עמ' 219-214.
- ⁵⁵ יילברוד ע, עליית הנטשיית הגרמנית, בדור, ויס' א' (עדות), כד. שם, קבץ מחקרים, ירושלים תשכ"א, עמ' 219-214.
- ⁵⁶ יילברוד ע (עדות), ראה יידטא – חברה במשבר המדיניות הפוליטית הגרמנית, האזק, עמ' 239-236.
- ⁵⁷ יילברוד ע (עדות), ראה באנטישמיות הגרמנית, בדור, יידטא – חברה במשבר המדיניות הפוליטית הגרמנית, האזק, עמ' 239-236 (להלן).
- ⁵⁸ השם, נמי. 190-185.
- ⁵⁹ ראה ביריצ'ט המגבש, וכן בהיילברוד ע, הנטשיון שונקל, האזק, כ. ב, עמ' 4, 1.9.0. (להלן: הנטיון שונקל). ראה גם, עמ' 217-214.
- ⁶⁰ השם, נמי. 180, 295, 254-253.
- ⁶¹ ראה באנטישמיות המגבש, עמ' 134-133.
- ⁶² השם, נמי. 206.
- ⁶³ ראה ביריצ'ט המגבש, וכן בהיילברוד ע, הנטשיון שונקל, האזק, כ. ב, עמ' 206.
- ⁶⁴ השם, נמי. 204, 194-193.
- ⁶⁵ השם, נמי. 206.
- ⁶⁶ יילברוד ע, מושג הנטשייה והנטשיות תפקידה של המטבוחה האנטישמית, אך שמען שמעהו שום ביחס לתעומלה אזהות.
- ⁶⁷ יילברוד ע, מושג הנטשייה והנטשיות תפקידה של המטבוחה האנטישמית, אך שמען שמעהו שום ביחס לתעומלה אזהות.
- ⁶⁸ יילברוד ע, מושג הנטשייה והנטשיות, כצד התובשות, ייל' כהן, נמי. 158.
- ⁶⁹ יילברוד ע, מושג הנטשייה והנטשיות, כצד התובשות, ייל' כהן, נמי. 314.
- ⁷⁰ יילברוד ע, מושג הנטשייה והנטשיות, כצד התובשות, ייל' כהן, נמי. 168.
- ⁷¹ השם, נמי. 194-190, 74.
- ⁷² השם, נמי. 215, 193, יעד כהן, נמי. 313-311.
- ⁷³ ייל' כהן, נמי. 194-192.
- ⁷⁴ ייל' כהן, נמי. 179-177.
- ⁷⁵ ייל' כהן, נמי. 312-311.
- ⁷⁶ ייל' כהן, נמי. 219-214.
- ⁷⁷ זה מושג בין חוקרים הנמנים על האסכולה הטורקוטורליסטית, הסתדריימית ונטשייתית, כמו כן פציין ששהשפטן מהנדס פחק.
- ⁷⁸ אל היילברוד בקשרו לאנטישמיות הלאומית, או מזכרתו להציג תומנה ויזבונת של האוז אונז וקרון. ראה ייל' כהן, נמי. 410-409.
- ⁷⁹ 'The Role', 298-297, יעד כהן, נמי. 219-214.

19. שמשותה ההיסטוריונית, עמ' 335 – 336.

שם, עמ' 329. פּרִידְלַנדָם, עמ' 115 – 118, 121, 118 – 120.

שם, נס' 121. מאנטישמיות להשמדה, עמ' 6 – 7.

פּרִידְלַנדָם, עמ' 122 – 128.

שם, עמ' 150. דנה זו דונה למסנוֹשָׁל גולדהאגן בשאלת זו, וזה גולדהאגן נס' 97, הע' 22.

פּרִידְלַנדָם, עמ' 130 – 131.

שם, עמ' 135.

20. הילברון, לילך הע' 47. רומן לכיר שסתמה מדוֹת בוחר פּרִידְלַנדָם לבחון באוניברסיטה רוק בערך השלישי.

טענה לפּרִידְלַנדָם, יוכן שהסביר הש�ען בבור, מהדר און דורך טיזוֹר ופּרִידְלַנדָם.

טענה, היחסוטוריונים יוצאים כר' בזאת – ב. יוזל –, הילברון –, גולדהאגן –, פּרִידְלַנדָם – 9.

מקומות בו קיימת חוסר בהירות ביחס לעמדתו של היחסוטוריון, יוצאי הדובר בסיסים אלה כדי שמו.

כבריו שמדובר בכלי אחד שאינו מאפשר הבחינה דקית; אשפתושם ברוק בכדי להציגו על נשיות הכללית של החוק.

ביבליוגרפיה

הדורנסון שי, יי'echo השוב, הסבר ל��וי', גשר, 134, חורף תשנ"ז, עמ' 11 – 12.

בראקר קיד', הדיקטטורה והגרמנים – השרשים המבנה וההתגאות של הניגול צויאילוֹס, תל אביב תשמ"ע.

בראקר קיד', ההיסטוריה היא פּתוחה: הכל יכול לנוד אמת אחריה, ידיעות אחרונות, ר' ב' באב תשמ"ז, 31.7.89.

ברטסוב ע', לא כזרות, גשר, 134, חורף תשנ"ז, עמ' 15 – 17.

לודאגן ד', תלייניכס מרפּון בסדרות היטלר – גרכּטס רג'ילס והשואה, תל אביב 1997.

hilbernon ע', יהאנטישמיות הגרמניות ואשלת המשכיוֹנה בהיסטוריה הגרמנית, הארץ, נרבות וספרות, כ"ה בעקבות ותש"ח,

hilbernon ע', כיצד התגבש הפּטרון הsofarי, הארץ, ע' ב, 4 – 23.1.92.

hilbernon ע', לאן מעלה האנטישמיות הלאגית? תעמלות ופעילות אנטישמיות במפלגה הנאצית 1929 – 1933 – עיון יstorionifi, בתק' וויס א' (עורך), יד ושם – קוֹבֵץ מחקרים, כ"א, ירושלים תשנ"א, עמ' 209 – 227.

hilbernon ע', עד כמה הייתה המפלגה הנאגית מפלגה אנטישמית לפני 1933 ז', בתק' hilbernon ע' (עורך), יהודוי ווימאר – כפרה בஸ' המודרגות 1918 – 1933, ירושלים תש"ד, עמ' 294 – 318.

hilbernon ע', עלויות המפלגה הנאצית לשפטוֹן, ירושלים תשנ"ג.

ולקוב ש', סאנג גולדהאגן: על אנטישמיות ההיסטוריה הגרמנית, אמג'ס, 59, תל אביב 1997, עמ' 19 – 27.

ויריב א', "גבולה האובייקטיביות בהיסטוריוגרפיה הגרמנית", בתק' וויריב א' (עורך), חישבה היסטורית, אי, תל אביב תשמ"ז, עמ' 457 – 466.

חליל, משאה – גורל יהודי אודופּה 1932 – 1945, ירושלים תשמ"ז.

חליל, "עימות הגרמנים עם העם היהודי", גשר, 134, (chorף תשנ"ז), עמ' 9 – 10.

בתוך אי', "ספר א היסטורי מלֶא סטוריות", גשר, 134, (chorף תשנ"ז), עמ' 24 – 25.

לובוקין, "יחסות שבחוֹורת המתים המסורתי", גשר, 134, (chorף תשנ"ז), עמ' 19 – 21.

נגן אי', "לא גזירה ממשי ההיסטוריה", דבר, ביקורת ספרים, יט' א' תשמ"ז, 14.8.87.

בקמן ד', משאה וחומרה, תל אביב תשנ"ז.

- 66 ראה ב'כיצד התרגש', נס' 1-2.

67 לאן המפלגה', נס' 217-213, שם, 'The Role', עמ' 439-437, 433, 426, 423, 421, 411, 405.

68 'עלית המפלגה', עמ' 264.

69 ברוטוב עי, לא כוותה, נשא, עמ' 134, חורף תשכ"ג, עמ' 15.

70 שם, עמ' 17, נס' 10. מיל אשוריים אוח נולדה בגוש שקייבי במקורות, ראה יוויל ל, 'ሥמות הגופנים עם העם' בORTHODOX, שם, עמ' 10. דאה וב' זלקבוב שי, נגלהagan: על אנטישמיות בהיסודות גורגוריה הנמנית, זמנים, 59, תל-אביב 1997, עמ' 21-20.

71 נגלהagan ד', תלמידים מודען בשנות ה-70 – נרmins רגילים והשאיה, תל אביב 1997, עמ' 47-46. (להלן: נגלהagan).

72 ראה לדומה דעתו של היילברון באמור, לעיל הע' 47.

73 נגלהagan, עמ' 73-72.

74 שם, עמ' 67.

75 שם, עמ' 80-79.

76 שם, עמ' 83-81.

77 שם, עמ' 92.

78 שם, עמ' 86. קבוצה מכליות בדור דמותה, ריתן למזא גם בדורות יוצאים שם. היבטים הרגשיים נמצאים גם בשאר הנazi נס' יהודית, שם עלייתו לשפטין: 'כל החליכים הללו איפריט לא רק את והונגה הנאצית אלא את המשורר הנazi נס' יהודית ... בבי העם הגנומי ישנו מה משללים ובוי ארכט' יהודית, והוכחים נמצאים לאלה, ואושערת להם הדרמה הס הרכבת ותמכתו בהם באופן פעל' (עמ' 100). הוא מביא היראורים ובוט' של התגלות, יהודים, אך איתם תורם את קבוציות הפלגיות בתהווים מוצעים.

79 שם, עמ' 60.

80 דאה ב'קידותם של יהיל ל', לעיל הע' 78). אהרוןשטיין, 'זיכר השוב, הספר לקו', שם, עמ' 11, לדוגמה.

81 'הזכות שבוחת הרים והמוסדי', שם, עמ' 19, וכן א', 'ספר א' היטרוני מל' טויזון', שם, עמ' 25.

82 נגלהagan, עמ' 95.

83 שם, עמ' 95-96.

84 שם, עמ' 95-96. בין נגלהagan לחשdot יהודית מוסדיים, וכך? הלא נגלהagan מיחסים להבדיל בין נגלהagan לחשdot יהודים, שקיבלו מושגתו בבדר נזירות ה'מחולות' של האנטישמיות הגדונית.

85 שם, עמ' 97.

86 שם, עמ' 95.

87 שם, עמ' 144.

88 שם, עמ' 95. בתקופה מלחמת מארט 1933, הוא כותב כי 'תקפתי אנטישמיות זו, חזאל' מות שבר נקפה נז' יהודים ואנשי שאול, לא התריעו את הבוגרים, אלא הגידו את התמכחה בפציעים. כאן הוא כורח את האלימות כלפי יהודים נס' סיבות אחרות, כך קשחה להשים מסקנות ממשמעויותיהם אמירה זו, שיכון שחדר טוקודה מכוון, ונובע מכך ידו של חברוב לבסס את טשוני'.

89 שם, עמ' 97, שם 22.

90 פרידלנדר ש', 'אי אלה מהשבות על התקיר וההיסטוריה של האניציאנאל טזיאליום', ילקוט טראות, מג-מד', עמ' 134-131 (להלן – מהשבות).

91 פרידלנדר ש', 'מאנטישמיות להשבדה: מחקר ההיסטוריוגרافي על המדיניות הנאצית כלפי היהודים וטנאי' באישרוףטיה', בטור 'ויס' (עורק), די. ושם – קובץ מחקרים, ירושלים שנכיה, עמ' 3. (להלן – מאנטישמיות להשבדה).

92 פרידלנדר ש', 'גרמיה הנאצית והיהודים', שנות הרדיפות 1933-1939, שם, עמ' 101-106. (להלן – פרידלנדר).

93 פרידלנדר ש', 'הוֹא טהורה, לעיל הע' 47. הוא סהמוד על מוגאות עמ' 96-97, אך הופיע שם מלבד כי עיקר דברי פרידלנדר מסתם בימין הגרמני, מוק התפקיד בתרבות היהודית הקיצונית. וכי הוא מציין שרובה היהודים לא שוד ורשות אנטישמיות קיצונית.

94 שם, עמ' 101-102, שם 107-108.

95 פרידלנדר ש', 'בדם יתרכז השהווען על עאנטישמיות' (להלן – פרידלנדר).

96 הילברון, עמ' 102. בחרור את הסעיף לאחד עלילת הנaziים לשאלתו, קובע פרידלנדר כי רוב רובם של החכמי נרמיה המכבים באנטישמיות מוסדרות ביצור זו או אחרת שם, עמ' 363. קשה להשים מסקנות אמרידה זו, שכן היא תרמיתת-תקומת מאורות ריאת, בה היה השופטים הגרמנים 'תעמלות אנטישמיות אינטנסיבית, שגבורה במדיניות חוקית, דבר שיתרכז השהווען על עאנטישמיות'.

97 שם, עמ' 108-112. פרידלנדר מזכיר שאנטישמיות הגואלת שונה מן 'אנטישמיות החשליין' עלייה כתוב נגלהagan (שם, עמ' 15-16 – הילברון, עמ' 15-16).

98 הילברון, לעיל הע' 47, מבקר גם את טיעונו של פרידלנדר בדבר הטענה של האנטישמיות הגרמנית, ומזהר בחשב שטען קנא ליחס האנטישמיות של הילברון, וכך להרחב במשואה. יש לציין שטענתו העטusta באנטישמיות הגרמנית מונגת ביחסו הכספי של הילברון, הטוען לחודר קיומה של 'ז'נטישמיות' מודשא-הזהה (להלן – פרידלנדר).

99 פרידלנדר, עמ' 113-113 – 129, 118, 111-111 – 136. דאה וב' מאנטישמיות להשבדה, עמ' 4-5.

100 שם, עמ' 150-150 – 158.

101 שם, עמ' 15-15 – 123, 123-123.

102 שם, עמ' 34. (להלן – פרידלנדר).

103 שם, עמ' 332-332 – 334 (להלן – משמעותה ההיסטורית של השואה, עיונים בבחינות אחותה של השואה, מילון, ב, 34 (תשנ"ב), עמ' 11. (להלן – פרידלנדר, עמ' 15).

פורה ד', ייכון הוא "פח האשפה של ההיסטוריה", הארץ, תרבות וספרות, י' שבט תשכ"ה, 16.2.92
פרידלנדר ש', "יאו אלה מוחשבות על התיאור וההיסטורי של האצטוטאל טונאלאום", *ילקוט מושבת נבי - מ"ד* – מ"ד (1987), עמ'

142 – 129

פרידלנדר ש', גדרנית התרבות והיהדות, *שנות הדיפломות 1933 – 1939*, תל אביב תשנ"ה.

פרידלנדר ש', "מאנטישמיות להטוצה: מוחקר היטו-ויגנאנאי על המדיות האצטוטאל כלפי היהודים ותוריגל
באיינטרכטיציה", *בתוך" וייס א' (עורך), י"ד ושת – קובץ מחקרים, ט"ז, ירושלים תשמ"ה, עמ' 1 – 39 –
340 – 328 (להלן), עמ' 34.*

פרידלנדר ש', "משמעותו ההיסטורי של השואה, עיונים בבחינות אחוות שליה", *מלין*, כ"ו, 34 (תשלי"ד), עמ' 397 – 439.
Heilbrunner O., 'The Role of Nazi Antisemitism in The Nazi Party's Activity and Propaganda. A Regional
Historiographical Study'. *The Leo Baeck Institute Year Book*, Vol.35 (1990). pp. 397 – 439.

ביקורת ספרית

להיפטר או לא להיפטר ממורשת השואה? בעיה שאינה אפשר לפתרה ולהיפטר ממנה

שדי הגרמנים, גומניה המאוחרת ורומנים לנוכח העולם היהודי מאז 1945

Shlomo Shafir, *Ambiguous Relations. The American Jewish Community and Germany Since 1945* (Wayne State University Press: Detroit 1999), 508 pp.; Angelika Timm, Hammer, Zirkel, Davidstern. *Das gestoerte Verhaeltnis der DDR zu Zionismus und Staat Israel* (Bouvier Verlag: Bonn, 1997), 614 pp.; Angelika Timm, *Jewish Claims against East Germany. Moral Obligations and Pragmatic Policy* (Central European University Press: Budapest, 1997), 270 pp.; Jeffrey Herf, *Divided Memory. The Nazi Past in the Two Germanys* (Harvard University Press: Cambridge, Mass./London England, 1997), 527 pp.; Charles S. Maier, *The Unmasterable Past. History, Holocaust, and German National Identity* (Harvard University Press: Cambridge, Mass./London, England, 1988), 227 pp.

"הגרמנים לא ישלחו ליהודים לעולם על השואה" – משפט מצמרר זה נאמר באירופה בדיעו. שערץ בעקבות חרצתה שנשאותיב אוניברסיטט פרנקפורט בסוף חודש ינואר 1999, לרוג' יוס, הזיכרן הגרמני לדורות הנאצים. כרגיל, באמצעות הגדירה מוקצת ופרובוקטיבית ניתן לחזור לשאלות בסוד: זו אכן, כוונות ההגדירה הנילאי אינן, כמובן, שהגרמנים ממשימים את היהודים בשואה. הכוונה האימיתית היא להציג על כך שהשואה הייתה אירועה כבלתי-טבל עד כי אין שם דרך ליחסון הקולקטיבי הנגרמי לברוח מההזהירות מתמדת עמה, אך גם כל התמודדות שלעטמה היא בעייתנית. הספרים הנקסרים כאן מצבעו על כך היבטים ומזויות שונות, וגם אלה הם רק טיפה בימי של ספרות שרהטה או רבסוגית ("התגברות על העבר") (Vergangenheitsbewältigung) בגרמניה.

ספר של גפרי הרף, *איכרין חצוי*, ראה אוור באנגליה ב-1997, זומו קצר לאחר מכן, ב-1998, הופיע גם בתרגום ורומי. הספר עורר מידי עניין רב, ואכן ראוי לכך. הוא מחקרו ניקורתי (ככל החיבור הגרמני) אחד. ב梗נד לטעיה לדון בשתי הגרמניות באופן נפרד לחלוין, גישה שליטה וудין שלטוט במחזר בושא זה, הרף מבקש לתוות תמונות מקבילות ותחום קורת גג אחתן, דבר המאפשר השוואות. אך גם הוא מפריד בדיעו עצמו בין שני חלקי גרמניה באופן ברורה (החלק הראשון – פרקים 2-6, ובמהמ: 200-190 – עמידות – מוקדש לו המזרחיות; החלק השני, הקטע יונר – פרקים 9-7, ובמהמ: 170-170 – עמידות – לו המערביות). בטענו זה, עיקר התיו מתקדם בשנים של שליטה מלחתת העולם השני. ועוד לשנות השתיים. שני הפרקים האחרוניים (ו' והסיקום) מנתחים באופן גורף את שלושים השנים שלאחר מלחמת. מבחינה תוחשית של הקורא יש בכך חומר איזיון מיטויים, משותם שלושת העשורים האחרונים. סיפקו חומר רב היקף לדין. מאין גיסא, הנקודה המוקדמת

בימי "פלמוס ההיסטוריהנים", ה-*Historikerstreit*) ולאחר מכן מוחש לחוק את נושא השואה הциיד והקדם את ה-"לאומיות"-הגרמנית, לא צלחו. מבחינה זאת, יש מורשת מסוימת ראייה שתחילה בז'יויכרים מיל' לאחר תבוסת הרייך השלישי השלישי, שהחנכה בסופו של דבר בתקופה מאוחרת.

ירעה הרבה פחות, ובמיוחד לבני מורה גרמניה. המחבר העצם מעין, כי פוניות הארכויום המזרחי-גרמניים, ובמיוחד אלה של משטרת הביטחון המזרחי-גרמני (ה"שיטאייז") אפשרו את הדין הגרוח בסוגייה זאת עתה: יצון עד, כי כותרת המשנה של הספר מדוברת על "הعبر הנאצי", ברם הדגש הוא לא ספק על המרכיב היהודי בעבר זה, ככלומר: השואת. מבחינה החומר ההיסטוריה, הרף מתמקד בדמותות מנהיגות – פוליטיקאים ומדינאים – ולא כולל בדיניו תחומים נרחבים אחרים של התרבות. עניין זה אכן נאמר לנותו, אך חיב להיות מודע, מסווג שלמרות דברו על "שזהוריים מרובים" (multiple restorations) הקרויה נפשו כאן ורק על חלק מהשזהוריים הללו (אם גם חלק בעל משמעות לעיצוב ייחודי הבינלאומיים של שתי הגרמניות באוטה תקופה – הרף עצמו מצדך את העניין בכך ש"אנו משוכנע عمוקות, שתולדות הפוליטיקה ותולדות האמונה, ה瑞ונות האידיאולוגית, השיחות, הספרים והיוצרים בלתי יתגננים להפרדה זה מהה" – עמי⁽⁹⁾).

נקודות החתירה בזיהינו של הרף על היחס המזרח-גרמני לוושא היא "ספר-העל" הקומוניסטיים כפי שיצאו בשנים 1928-1945, ואחר כך בקבוצת חוגלים היהודיים-קומוניסטים במכסיקו בידי מלוחמות העם השויה עצמה. במכסיקו היה המרכז הקומוניסטי הנולא השוי בתשיבותו אחריו מוסקבה, ובשל ריחוקו מרירות-המוסדות הוא היה פחות זוגמתי והשאלה היהודית עלה מ-לידיו אינטנסיבי כפי שלא היה מעולם ולא יהיה עוד במסגר קומוניסטי. השאלה היהודית עתה נעה מהפריפה למרכז של התודעה. הרף מציע על כך, שעניינו היה להניא, כי עובדת הסבל של הקומוניסטים ורדיופת הקומוניסטים בידי הנאצים הייתה צריכה להוביל את העולם הקומוניסטי, ובכל זה זאת מורה גרמניה, להבנה עמוקה ואמיתית יותר של הסבל היהודי. "מכסיקאים" הבהירו את תפוזה לטיבביזזה קומוניסטית יהודית במזרח-גרמניה. אלא שההיפך קרה. דבוקות בתיאוריית קומוניסטיות על הטעיות הביאה להמעטה בשלקל האנטיישמיות מורות ממשעותי בהסתברת התופעה, וכפוזאה מכך - בהתמודדות עם העבר. המשטר במזרח גרמניה דיבא אוות הגישות הסוטות. במזרח גרמניה אמנים היו התחשבות נחרצת למדי עס פושעי מלחמה "הפשיסטים" (לפי הרף, מנהיג מזרח-גרמניה ואלטיר אולבריכט היה משוכנע שהגרמנים הם עם "רשע", ועל כן יש לתקן באמצעות "דיקטטורה מוחכמת" [Erziehungsdictatur], אך התמודדות

לגביה מערב-גרמניה מצטיירת, לפי הרף, תמורה היפה. שם החונחה מאבר בין המנהיג הנוצריס-סוציאלי קורנאר אדטואר לבין הסוציאל-דמוקרקט קורט שומאכר על עיצוב אופיה של המדיניה. לפי הרף, אדטואר העשאה אמנים רבות לשיקום ולהשרות הדמוקרטיה ואך חובל להסכמי השילומים, אך הוא גם התאים לשלב מחדש את משתי היריך השלייש באוטון-מלא בתוך רקמות המדינה. לעומת זאת, שומאכר בקש לקבל אחריות גרמנית לעבר וליצור זיכרון ציבורי رسمي של השואה; לפי הרף, זאת הייתה סיבה של ממש להפסד של שומאכר ומפלגתו הסוציאליסטית (SPD) בבחירות. על רקע דברים אלה טוען הרף, שבאותן מוחוף מזרחה-ארטניה, במערב גרמניה הייתה התייחסות מתמדת עם העבר הנאצי ועם השואה במישור הציבורי – גם אם זו לא הלה אולי בכוונו הרצוי, אך במישור הפרט של התיחסותם משפטית עם פושעים גדולים וקטנים נעשה עניין חדוד. וסבירו הוא עוד מציין על כן: כי היחסנות שמעשו במערב גרמניה בשנות השמונים

שנמצאו בימי הראשות של המזדייה – ייחס מרכיב שהושפע מהימצאותם של אונטלקופואלים יהודים (קומונייטיסטים) שהזרו דוווקא אליה. טיס מסכמה עם קבוצתו של הרף, שבמזרחה-גרמניה לא הייתה התרבות ציבורית רואיה עס השואה. היהודים הוציאו כקרובנות ה"עציזם", לא כקרבנות האוכלוסייה הגאנונית עצמה. האחריות לעליית הנאצים ולקיומו הוטלה על "אליטות", שהגדינה המזרחה-גרמנית לא הייתה המשך להן. באמצעות התזוזה המרכזיסטית לפיה השינוי המהפכני של החברה מלא משימות את היחסות של האנטישמיות; אפשרה לטען שהעבר הנאצי נמחק. משום כך, לא היה חיזב להתמודד באונט נמשך עם העבר, ודבר זה אפשר עלייתם מחדש של טרודות אנטישמיים, למשל בתקופת משפט סלאנסקי. בשנות החמשים בהמשך דיכא המשטר בכל פעם חדש סימנים של התמודדות כלשהו. אף כי גם במזרחה-גרמניה הייתה למשפט אייכמן השפעה, זה הוגבל בתחום המחקרי ביעירה, ולא לשאלות השותפות טרטוריות. הביקורת הופנתה תמיד למרכז-גרמניה. רק במחצית השניה של שנות השמונים השתנה האווירה, והחלה להישמע קולות שונים. רגע כתפני הייעלות המדינית המזרחה-גרמנית, ב-22 באפריל 1990, קיבלה "אסיפות העם" (Volkskammer), היא הפרלמנט המזרחה-גרמני, ההצעה המכירה בטיעות המשטר ביחס לישראל ולאזורים הילידים לפני 1945 – ולהדרה, ומקצת מחללה. לדבר כב כבר לא הייתה משמעות מעשית, והשאלה היא גם, באיזו מידת זו עוד יכול היה לנטרם לחוץ הציבור למזרחה-גרמנית להתחזות בתחום זה.

ספר של ציירלס מאיר העבר שי אפשר לחזור עלייו יצא לאור עד 1988 – הוא מונה על שולחני מאז לצורך ביקורת בובלין זה. הספר היה אחד מכלשה שניטו לתורה את "פולמוס ההיסטוריה היהודיים" היליל, שהתרולל אז בגרמניה (המערבית), ולפניהם את הצפינים: המשמעויות הטמונה בו. במובן מסוים, טוב שהספר נשר על שולחני. הסיבה לכך היא, שלמרות העובדה שיצאו לאור עד מחקרים רבים על פולמוס זה, ניתן לומר כי ספרו של מאיר הוא בין המעיקים ביחס למיתיבת ההיסטורית ולתרבות הארץ בכלל, מושך שהוא רואה בפולמוס הגאנני כעין סייר לחץ של שאלות רוחניות יותר. השאלות נוגעות לנפקידה של ההיסטוריה והמחקר ההיסטורי ביריכון והקליקטיבי; ההיסטוריה גוררת את הנווכות הבלתי-�חה של תפkidim מן העבר שלא פטורין, כך הוא כותב, ומתיחס, בהקשר הפסיכיאטרי הנדון, לתפקידים של רוחניים, קרוביים או משקפים. מכיוון שעבר לא נחשף כל הצדדים של ההתנהגות בפרשה טראומטית מיהודה, גם לא הייתה אפשרית התמודדות רואיה. הפרשה ההיסטורית נטויה אפוא לחזור ולהזכיר היסטורי ולעורר "שדים". ואפשר להימלט מכך, משום לצד שכחה יש "רעל ליזרכו". בגרמניה, בפולמוס ההיסטוריון, עלתה בחשיפותה השאלה האם הפשע הגאנני היה ייחודי או לא. אלה שניסו להעמיד את הפשע בראף גדול רצח עם semua העשרים תוך הגזג "אושוויץ" במקורה אחד של "טופעה", ניסו לאפשר חזרה של גאנונית לשפחת העם במישור המוסרי, ולא רק הטכני היומיומי. קבלת גישה זאת הייתה מאפשרת גם שימוש נקודה אחרי הפרק העצני. אלה

שעמדו על ציון ייחודיות הפשע הגאנני, סבירו שמדובר בעשות כן, מושם שהגורמים ועד לא עיבדו כראוי את משמעותם עבור הקיבוצי. היום, יותר מאשר אחיה הפלומס, ניתן לומר, כי גאננית עברה תהליכי מתקדס של רוחב-לטיצה בייעומית, אך גישת הצד שבקש להשוו את פשעי גאננית עם פעעים אחרים לא ניצת. אדרבה, הפלומסים החוזרים גאננית מזוי כמו שניס, הנידול המתמיד בעסקוק המחקרי בשוואטה בדמות שנות, האנדוררטאות שקס וועוד, מלמדים שוחחות האינוחות ממשיכת ללוות את החברה הגאננית, ושבתוכה – כך לפחות הינו – מתකבלת הטעה לייחוד הפעעים האנכיים. מוקודת המבט של היום ניתן לומר, כי הרצון להשוו את הילידים לקומוניזם ולפושעיו מועל היהים ודוקא במסגרת התנונות הלאומית במרוח אירופה שהשתחררה מעלה הקומוניזם, והרצון להשוו ליג'נטיסטים" אחרים או ל"יאטנטיסטים" (הגדרכו של החוקר האמריקני הנוני הוטנבך) עולה דוחקה בהקשר האמריקני הרוב-אנטי. יש בספר של מאיר עד תובנות אחרות, כגון ההשלכות של היסטוריוגרפיה פוליט-מורדרנית, שמשמשת את כונגה למטילות שנות (טבות כביכול או רועות). עניין זה מאיר אכן מבטב שבספרו עמלה חז' משמעית, אך שואל אם "הצקיקים [של ההיסטוריה ווירוגרפיה הפלוט-מודרנית] אינם... מסוכנים?" מי שמכר את הפלומסים המתגולים במקומותינו בשנים האחרונות אינו יכול שלחזר על אותה תקופה.

שני הספרים האחרונים בסיקורתו עניינים העולם היהודי שמקורו לישראל – עיקר זה היהודי-אמריקני – גאננית על שני תכליה מאז 1945. הספר תבעות יהודיות כלפי מזרח וגרמניה: הספר מושער בפאראט נרחב, החשוב על חומר ארכיני מגאננית, מישראל, מאיריה'ב ומונדנה. הוא מלאה בנספח ומ-68 תעוזות ארכיניות שלא פורסמו עד כה (כ-140 – עמורות!). הוא מציע אפוא תמורה מקיפה מזוית שונה במקצת לסוגיות חופפות או קרובות. אלה שהרף דן בכך, ספרו של ציירלס מאיר העבר שי אפשר לחזור עלייו יצא לאור עד 1988 – הוא מונה על שולחני מאז לצורך ביקורת בובלין זה. הספר היה אחד מכלשה שניטו לתורה את "פולמוס ההיסטוריה היהודיים" היליל, שהתרולל אז בגרמניה (המערבית), ולפניהם את הצפינים: המשמעויות הטמונה בו. במובן מסוים, טוב שהספר נשר על שולחני. הסיבה לכך היא, שלמרות העובדה שיצאו לאור עד מחקרים רבים על פולמוס זה, ניתן לומר כי ספרו של מאיר הוא בין המעיקים ביחס למיתיבת ההיסטורית ולתרבות הארץ בכלל, מושך שהוא רואה בפולמוס הגאנני כעין סייר לחץ של שאלות רוחניות יותר. השאלות נוגעות לנפקידה של ההיסטוריה והמחקר ההיסטורי ביריכון והקליקטיבי; ההיסטוריה גוררת את הנווכות הבלתי-�חה של תפkidim מן העבר שלא פטורין, כך הוא כותב, ומתיחס, בהקשר הפסיכיאטרי הנדון, לתפקידים של רוחניים, קרוביים או משקפים. מכיוון שעבר לא נחשף כל הצדדים של ההתנהגות בפרשה טראומטית מיהודה, גם לא הייתה אפשרית התמודדות רואיה. הפרשה ההיסטורית נטויה אפוא לחזור ולהזכיר היסטורי ולעורר "שדים". ואפשר להימלט מכך, משום לצד שכחה יש "רעל ליזרכו". בגרמניה, בפולמוס ההיסטוריון, עלתה בחשיפותה השאלה האם הפשע הגאנני היה ייחודי או לא. אלה שניסו להעמיד את הפשע בראף גדול רצח עם semua העשרים תוך הגזג "אושוויץ" במקורה אחד של "טופעה", ניסו לאפשר חזרה של גאננית לשפחת העם במישור המוסרי, ולא רק הטכני היומיומי. קבלת גישה זאת הייתה מאפשרת גם שימוש נקודה אחרי הפרק העצני. אלה

האמריקני, הייתה ליוזם האמריקאים השפעה על מערכות היחסים שהתפתחו בין גומניה לארה"ב. אפשר לדבר אפוא על "עוכחות מותמדת" (אם כי לא בלתי מוגבלת) של הקול היהודי-אמריקאי בענייני גרמניה, כאשר תודעת השואה ממלאת מקום מרכזי. חפרק הראשון זו בתגבות הראשונית: בעמדותיהם של היהודים"ב ביחס ל'יעבה גרמנית' לפחות סיים מלחמות העולם השנייה, ביtocנית מוגנת�" שבקשה לפक את גרמניה במובן המדיי הכלכלי, במעמדותיהם היהודיים"ב במסכת הטיפול והשיקום של שאրית הפליטה והפליטים, ובמעמדותיהם שלם העד פושעי המלחמה. בפרק השני עמד שפיר על מגמות יהודיות, בעיקר בזעם היהודי האמריקני, שנוט את היחס המסתיג לגרמניה ולהשתנות באמצעות דמוקרטיזציה שלה, דבר שחייב מעורבות ומשפים. העניין השובל באמצעותו של אריה"ב לקרב את מערב-גרמניה אליה במסגרת המלחמה הקריה. אך הייך מבקורים ומונגדים בקהליה היהודי-אמריקני מימין ומשמאלו. הסיבות היו תיאולוגיות, כגון באנגדת ישראל (גרמניה נתפסה כעמלק), או אידיאולוגיות, כגון בין הקומוניסטים היהודיים (הקפיטליזם האמריקני חבר, בעיניהם, עם משכי הפשיזם הגרמני). אך בתקדים הזמן בלבד שנות הארבעים וראשית שנות החמישים התאכזבו כל גווי הקשת מכ לא מצאה חשבן נס אמיתי בגרמניה המשתקמת.

המחזית השניה של הספר מוקדשת לפרקים רבי העניין על חלקה של יהודית אריה"ב בפרשיות הסכם השילומים, למקרה של ישראל בהנגבשות תווות השואה, ולעוור האחזר, זה שלאחר האיחודה. שפיר מראה, כיצד צפופטיטים גרים ניו מודעים למסקללה של יהודית אריה"ב בורות העמשל ולעמדות הרווחות בין היהודים; אי כך, עשוי מאמץ במהלך שנות החמשים "לרכך את לבם" של יהודי אריה"ב על ידי מגוון של מהות. הפרק על תודעת השואה ומקומה של ישראל במערכות היחסים הנזונה מעין במיוחד, מושם שהוא מצביע על כך, שמאז שנות השישים נוצר מעין משולש ישראל-גרמניה-יהודים"ב, שהמקשר בין חקליה היא תודעת השואה המתגברת. שפיר מנתח עניין זה בזהירות. יש להציג זאת, מושם שלאחרונה עשה נורמן פיקלשטיין שימוש מסלף בנסיבות של שפיר, בספר *תעשיית השואה (The Holocaust Industry)*, שהכח נלים (אנטי-)ישראלים (אנטישמיים) מזא יוי 2000. פינקלשטיין טען, כי תודעת השואה היא מניפולציה ישראלית בשיתוף עם מנהיגות יוזמות אריה"ב, כדי לדחות ביקורת על מדיניותה של ישראל כלפי הפליטנים. אלא שלא כך פיי הדברים בספר של שפיר. הוא מראה כי משפט אייכמן היהו נקודת מפנה (הרבה לפני מלחמת שtot מיט), וכי התעסקות בנושא השואה בין ניצולי שואה בארה"ב בגירה גם בתחום פימי. מכל מקום, תודעת השואה הגוברת נתנה אוטוניה ביחסים יהודית-יהודים"ב. דבר שהביאו לידי מתקב חסדי ויתר אחורי מעשי הממשלה בגרמניה ובארה"ב. היהודי אריה"ב התאכזב בשלב מסוים מחשוציאל-דמוקרטים הגרמנים, וגם מושיאם רונאלד רייגן, ב"פרשת בטיבורג": היוזעה (1985). תוהליכים אלה מראים כי תודעת השואה חיימת אחד הגורמים לחיזוק הקבוציות ביוזמות אריה"ב בשנות השבעים והשמונים.

יש לציין, כי בכל הפרקים המעניינים הללו מתמקד הדין במערב-גרמניה. שאלת היחסים עם מזרח גרמניה מובאת בפרק נפרד, הסוקר את כל חמשת העשורים במשמעותו מכך אל אחדות הספר.

כלו מסתיים בפרק על שנות התשעים, המציג כי המעלים עדין לא נסגרו. המאזו והכל עד כה של יהודית יהודית אריה"ב של רגשות מעובבים; וכך גם היחס החופץ של גרמניה ליהודי אריה"ב, יחד שההמדיינה הגרמנית מקדישה לו תשומות לב לא מעטה. שפיר מציין את ספרו בצייטהה מדברי גען מקסלי, שהיא אחד האישים המרכזיים בשיקומה של גרמניה הפדרלית לאחר מלחמת העולם השנייה, אשר אמר כי היחס לקהילה היהודית הוא יהיה אכן הבוחן בדרך של גרמניה יהודית אריה"ב, כך מוכיח שפיר בספר, היא בשבייל גרמניה חלק מרכזי של "קהילה יהודית" זו לא פחות ממדינת ישראל.

מכלול הספרים שנסקרו כאן מלבדים שמערכת היחסים בין המרכיבים השונים של העולם היהודי בין המדינות הירושות השונות של הרייך השלישי היא פרק מסווב ומוסען שמסרב להיגמר ולהיעלם – ועוד נזון כאן ככל יוסה של אוטוריה. לפניו דוגמא היסטורית מודيمة, יצוד תקופה שליטן של שתים-עשרה שנים בלבד – שנות הרייך השלישי – יכלה ברשותה ליצור צלחות עמוקות כאלה, שזרות רבים עוד יטרמו להתמודד אתה – זירות שמקצתם מארוחין, וכנראה רום עד לפניו.

דו מכם